

EESTI NOORUS

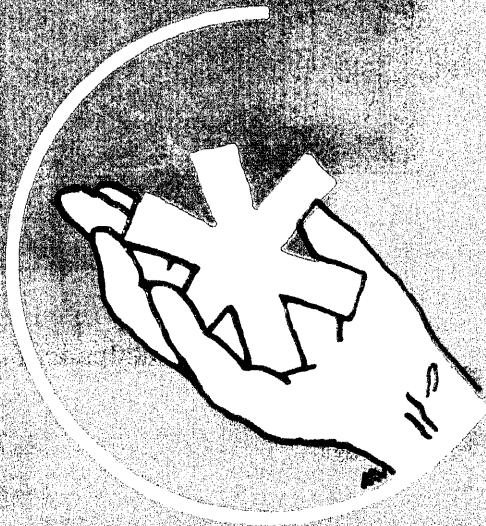
Nr. 11 NOVEMBER 1936

L. LIBERTS

KALURIPEA

(Pilte Läti Kunstnäituseit)

Sisukord:

VIRVE RÄNNANG: Kas mäletad... Luuletus. E. LAAMAN: Eesti muinasusk Läti Hendriku kroonikas. Artikkel. H. LEPIK: Öhtul. Luulet. KUSTAS: Vaimsest tardumusest. Artikkel. P. KRUSTEN: 1919. Luuletus. E. VIIRSALU: Rohkem tähelepanu emakeelele. Artikkel. A. MEIKOP: Rahvatantsu küsimusi. (Vestlus U. Toomiga.) P. SEPP: Deklamatsioon rahva hulka. Artikkel. H. LEPIK: Sügisel. Pärast tormi. Luuletused. A. SILLA: Rändur. Miniatüür. P. GRÜNFELDT: Liialduse vastu. Artikkel. E. ELLOR: Jüri läheb metsatöele. Humoresk. J. SINIMÄE: Laudas. Vana madrus. Luuletused. L. TALIMAA: Lendmuljed rännakult Kagu-Eestis. Veste. H. SALU: Runebergi künkal. Luuletus. J. HAŠEK: Vestlus väikese Milaga. Humoresk. J. SINIMÄE: Ühe kirjandusliku skandaali puhul. Uusi näidendeid. Toimetusele saadetud raamatuid. Noorsoo töomailt jm.

EESTI NOORUS

Alates 1936. a. maksab „Eesti Noorus“

aastas Kr. 2.50 ÜENÜ liikmeile aastas Kr. 2.00
poolaastas „ 1.50 „ „ poolaastas „ 1.00

Hoolimata odavast hinnast ilmub „Eesti Noorus“ vähemalt 32-leheküljelisena 12 korda aastas.

„Eesti Noorus“ avaldab:

1. kõrgeväärtuslikke algupäraseid novelle, jutustusi, luuletusi jne. nii vanemait kui ka nooremait autoreilt;
2. artikleid kultuuriküsimuste, eriti noorsoo-organiseerimise ja tegevuse kohta;
3. tõlkekatkeid maailmakirjandusest;
4. põhjalikke arvustusi parimate kirjandustoodete kohta;
5. ülevaateid noorsootööst jne.

„EESTI NOORUS“ jääb nagu seni kõrgele tasemele ja püüab rahuldada kõiki meie rahvusliku omapära propageerimisel ja viljelemisel, eriti kasvavat noorsugu.

TELLIGE „EESTI NOORUS“ 1937. AASTAKS!

TALLINNAS, 28. NOVEMBRIL 1936

8. AASTAKÄIK

Virve Rännang

KAS MÄLETAD...

EEVEEREL kasvavad needsamad kullerkupud,
 võililled samased; kas mäletad,
 kuis lõime pärgi neist ja nurmenupud
 me leidsime need kõige kuldsemad?! –

Kuid pihlapuud ja toomed meie õues
 nüüd maharaiut, – õitseb üksik moon...
 Ja laostund maja nähes valu põues,
 viib sinna kitsa jalgtee rohtund joon.

Siin lapsesilmil ilma vaatasime,
 siin sinijärvel sõudis meie aer.
 Ja olemine näis kui mingi ime,
 nutt vahel rusus, tiibu tõstis naer.

Tee veerel endiselt veel lокkav väli,
 mind rukkilille silmad vaatavad...
 Ja kaugest lapsepõlvest kadund heli
 kui tuleks tagasi, kas mäletad...

Eesti muinasusk

Läti Hendriku kroonikas

Mait Metsanurga „Ümera jõel” on jälle äratanud laiemate ringide huvid eestlaste kristianiseerimise loole: Kuidas võis see kurbmäng toimuda, et Kristuse armuõpetuse toomine meie esivanemate juure osutus nende jõhk-raks orjastamiseks.

Läti Hendriku kroonika kolletunud lehekülgedelt loeme seda kurblogu teatava umbusaldusega; lahuatas ju seda keskaja munka meie esivanemaist kahekordne vastuolu: rahvuslik, kui ka usuline.

Läti Hendriku järgi oli lugu lihtne. Munk Meinhard ilmus Düüna jõe suhu liivlaste sekka ristiusku kuulutama. Algul tuli rahvas talle sõbralikult vastu ja paljud lasksid end ristida. Kuid siis ilmneb liivlaste „truudusetus”: ristitud ei lakka ühtlasi ka oma seniseid jumalaid teenimast. Kui Meinhard peale käis, läks lugu aina halvemaks: ristitud pesid oma ristimise maha ja hakkasid ristiusu tootjaid umbusklikult, isegi vaenulikult kohtlema, eriti veel siis, kui Meinhard ähvardas Saksamaalt väge tuua, et ristitud võimuga sundida nende uue usu pidamisele.

Teine piiskop Berthold katsub esmalt õnne meelitustega. Kui aga temast hiljem kõneldakse, et „vaesus olla ta Liivimaale toonud” ning teda ähvardama hakatakse, lahkub ta salaja ning toob väe kaasa. Siis lüüakse ta maha. Kolmas piiskop Albert võtab oma ülesannet algusest peale kui ristisõda. See kestab ligi 30 aastat, kuni kogu Baltimaa alla heidetud.

Mis on liivlaste ja eestlaste vastupanu põhjuseks? Sellele küsimusele on antud kahesuguseid vastuseid.

M. Metsanurk „Ümera jões” räägib, vastupanu põhjus seisnud selles, et eestlased näinud ristiusus — orjastamise usku, mis neile õpetanud alandust ja allaheitlikkust, et sakslastel neid kergem oleks valitseda.

Arheoloog H. Moora on püstitanud teise väite: Tolleaegsete eestlaste usk oli — surnute hingede, vaimude ja haldjate austamine. Kristust võtsid nad ka kergesti vastu, kui üht uut haldjat seniste sekka. Kui aga ristiusu kuulutajad hakkasid nõudma seniste haldjate hülgamist, siis kokkus rahvas tagasi, kartes kättemaksu oma vanadelt jumalaltelt. See oligi vastu-seisu põhjuseks.

Usukäsitus oli muistseil eestlastel puhtpraktiline: hingi ja vaimu teeniti seks, et neilt saada abi või ära hoida nende pahanduse avaldusi. See-pärast ristiusu kõrgemad eetilised õpetused, nagu neid mäejutlusest tun-neme, ei õelnud tolleaegsele eestlasele mitte midagi: mõisted absoluutsest heast ja absoluutsest kurjast, patust jne. olid muinaseestlaste maailmavaa-tele võõrad.

Nõnda siis H. Moora arvates oli siin kokkupõrge kahe mitte ühekõrguse maailmavaate vahel, kus kõrgem maailmavaade end lõpuks jõuga maks-ma pani.

*

Mulle näib, et nii Metsanurk, kui Moora on mõnda joont õieti näinud, kuid mõnes eksinud. Metsanurgal näib õigus olevat, et tolleaegsete eestlaste ja sakslaste maailmavaates mitte nii suuri vahesid ei olnud. Eksib ta aga, kui eeldab, et mõlemad tolleaegsed maailmavaated nii väga sarnanevad meie praegusele ristiusu käsitusele ja tolleaegne kristianiseerimine nii väga võrdub meie aja usulistele ärkamistele.

H. Moorale näib aga õigus olevat, et tolleaegsete liivlaste ja eestlaste muinasusk oli peamiselt — vaimude ja haldjate usk üsna praktilise eetikaga — „nagu mina sulle, nii sina minule”. Kuid ta eksib vististi, kui eeldab, et meie tolleaegsete kristianiseerijate eneste usu käsitused palju kõrgemad oleksid olnud. Seal on küll rohkem õigust Jakob Hurdal, („Pildid isamaa

KRISTJAN RAUD

LAULIK (sõejoonis)

sündinud asjust'), kes keskaja kato-
liikluse usukäsituste kõrgusest arvas
just vastupidist.

Et eestlaste muinasusk oli eeskätt
— surnute hingede austamine, see väi-
de leiab Läti Hendrikult kinnitust.
Kui sakslased eestlaste vastu ühe
rüüsteretke toime pannud, hulga eest-
lasi tapnud ja selle järele ruttu põge-
nud, enne kui eestlased jõuaksid
suuremat vasturünnakut korraldada,
imestavad nad väga, et eestlased ei
rutta neid taganemisel kohe taga aja-
ma, vaid selle asemel surnute matmise
pidustustega oma aega kasutult vii-
davad.

Siin ilmneb, et sakslased ei tea ar-
vestada üht olulist elementi eest-
laste muinasusus, nimelt surnute kul-
tust. Selle kohaselt oli surnud omak-
sete pidulik matmine eestlasele nii
oluline tema enda käekäigu kujune-
miseks, et ta sellepärast loobus sil-
manähtavalt vajalikust sõjalisest üles-
andest — taganevat vaenlast viibimata
jälitada.

Eks ole surnute kultus veel väl-
jendatud meie neljandas käsuski: „Si-
na pead oma isa ja ema austama, et
su käsi hästi käiks ja sa kaua elaksid
maa peal". Selle käsu erandlik seos-
tus töotusega näitab tema suurt va-
nadust. Kõige ürgsemas mõttes käis
vanemate austamise käsk eeskätt —

surnud vanemate kohta, kelle hinged
pidid siis tagama töotuse täitmise.

Läti Hendrikust näeme, et toleae-
sete liivlaste ja eestlaste ristimine
ei võrdu meieaegsete ärkamistega,
vaid sündis palju praktilisematel mo-
tiividel. Üks liivlane Toreidast laseb
end munk Teodorikist ravida ja töö-
tab, kui terveks peaks saama, end ris-
tida lasta. Liivlane paranebki ja nii
ristitakse Toreidas esimene liivlane.

Paljud Üksküla liivlased lasevad end
seks ristida, et Meinhard neile ehitaks
kantsi kaitseks leedulaste vastu. Sa-
muti kantsi ehitamise eest lubavad end
ristida ka Holmi liivlased.

Niisama on Läti Hendrikust näha, et
liivlased ja eestlased võtsid Kristust
lihtsalt kui üht uut, seni tundmata
haldjat oma seniste haldjate kõrval.
Toreida liivlased tahvad munka Teo-
dorikit oma jumalatele ohverdada,
kuid heidavad enne veel loosi, kas se-
da teha. Hobune astub aga elujalaga
üle piigi. Siis käsib liivlaste preester
hobuse selga kammida: „Eks teie näe,
et kristlaste jumal kükitab hobuse
seljas ja juhib hobuse jalga”.

Teine kord, kui sakslased tõrjuvad
Järvamaalt välja seal rüüstanud saar-
lasi, jagavad ka Järva naised page-
vatele saarlastele hoope, hüüdes: Löö-
gu teid kristlaste jumal!

Kuid Läti Hendrikust pole kusagilt näha, et ka tolaeagsete kristlaste usukäsitused oleksid märksa kõrgemad. Kristianiseerimisest jutlustamise ja õpetamise mõttes pole seal peagu üldse jälgi. Üks kord, kus jutt ühe ristitava „katehiseerimisest“, sünnib see nii ruttu, et seal võimalik pidi olema ainult mõne kõige lihtsama palve vormeli kätteõpetamine.

Küll on aga hulk juhuseid, kus ristimine sünnib hulga kaupa, — nädala päevaga rändavad mungad külast külasse ja ristivad selle aja jooksul sadandeid ja tuhandeid. Niisuguse masindamise juures ei saa muidugi mingist õpetamisest või liiategi veel „ümberpöörmisest“ juttugi olla.

Veel hullumaks läheb lugu, kui sakslastele ilmuvad Eestimaal võistlejad — taanlased. Siis läheb lahti ristimiste võidujooks. Taanlased lähevad nii kaugemale, et suuremaks kiiruseks ristimise nõnda öelda „mehaniiseerivad“: Praegu ristituile annavad nad nõudes ristimisvett kaasa ja need, koju pöördudes ristivad siis juba ise omakseid ja külarahvast hulga viisi. Mõne eestlase, kes aga ristimise sakslastelt vastu võtnud, poovad taanlased hirmutuseks üles.

Selge, et siin kristianiseerijad peavad ristimist samasuguseks maagili-

seks nõia-toiminguks, nagu seks muinaseestlased pidasid ka omaenda usulisi tseremooniaid.

Maagia, mis läbistas eestlaste muinasusu, oli iseloomulik ka keskaegsele katolitsismile, — isegi hiljem ka esialgsele protestantismilegi, — ega muidu poleks ta katoliiklastele kaasateinud suurt nõia-protsesside psühhoosi.

Maagilise usukäsituse juures polnud peaküsimus mitte selles, missugune usk on kõlbliselt kõrgem, vaid missugune on maagiliselt tugevam, võimsam. Ka sakslaste eneste kristianiseerimisel piirdusid kõik usuvaielused ikka küsimusega, kas on Kristus tugevam Wodanist, või on Wodan tugevam Kristusest. Ja kõige lihtsam oli seda tugevust näidata, kui kumbagi jumaluse pooldajad üksteisega lööma läksid. Nõnda sai keskaegse maailmavaate tõttu ususõda, ristisõda kõige loomulikumaks usulevitamise vahendiks. Kelle vägi siis alla jäi, selle jumal pidi ka taganema. Nii oli see sakslastel enestel olnud ja nii läks see paar sajandit hiljem ka eestlaste juures.

Nii et õigem oleks olnud öelda: mitte kõrgem usk ei võitnud madalama, vaid kõrgem sõjakunst ja sõjajõud võitis nõrgema.

HUGO LEPIK

Õhtul

Kui väsinud Leda hiline õhtu
Kollases lehe languses tukub,
Viimne valgus kui luik tõuseb õhku,
Lendab sinna, kus päikene kukub.

Pimedus puie alt vastu jalutab,
Kaugel vilguvad rongi tuled.
Ja sa tunned, kuis südames valutab
Tiib, millel puuduvad tõusuks suled.

Oma saatus su ümber tallab;
Juhus vast oli su elugi algus —
Paratamatus su järgi valvab
Kuni tuhmub kord silm ja valgus.

Taeva keskele sütivad tähed;
Pihlakal valmib ja langeb mari,
Ning sa valitsed vaikselt ja lähed
Järgi õõtsuv ja kõhetu vari.

Rahva tõekspidamised on nagu lapse voodi — nad jäävad väikeseks elule. Kuid rahvas ei raatsi neid ümber vahetada elu-kohasemate vastu nii ajalikult, nagu vahetatakse ümber lapsevoodi, kui ta on jäänud väikeseks. Nii sünnib igavene võitlus ideede ümber ja pärast kõikjal, kus elu pole veel tardunud igavestesse raamidesse.

Agas kui sünnib see viimane, siis rahvas polegi enam suuteline ise välja aitama ennast seisukorrast, millesse ta sattunud; siis tuleb sundija väljaspoolt. Sarnase näite lavastas maailmale Abessiinia. Ta oli uhke oma tuhandete aastate pikkusele minevikule ja suikus õndsas „igivana kultuuri“ unelmas, kuni selle lõpetas võõra sissetung. Siis said ilmseks selle „igivana kultuuri“ varjus võrsunud väärnähted.

„Ajalooliselt kujunenud“ orjus, rasside ohjeldamatu võimutsemine, alkäemaksude võtmine kui avaliku asjaajamise süsteem jne.

Kuigi elu oli tardunud „tuhandete aastate“ raamidesse Abessiinias, pole ta ometi tardunud kõikjal. Ning arenev elu tungib tardunud elu piirkondadesse kas või vägivaldselt. Tardumine on kultuuride varisemine ja neid kandvate rahvaste ning riikide hääbumise põhjuseks.

Sellest on õige kerge tuletada järeldus: ärgem laskem tarduda omal vaimul, olgem edumeelsed, ajakohastagem oma tõekspidamisi.

Vabameelsuse põhilauseks ongi nõue: ei mingeid eelarvamusi, ainult põhjendatud, mõistuslik otsus.

Kuid selle põhilause omaksvõtmine on hoopis kergem, kui selle teostamine elus.

Lubage näide: on loomulik, et inimene ärkab hommikul ja ka tõuseb voodist. Kuid eelmise põhilause järgi ta peaks enne tõusmist otsustama põhimõtteliselt — kas on mõtet tõusta. Kui ta on selle küsimuse otsustanud jaatavalt ja ka teostanud otsuse, s. o. on tõusnud voodist, peab ta küsitلهma ja juurdlema samuti riietumise, näopesemise ja kõigi talituste ja toimin-

gute eel — mis mõte on sellel, kas see on tarvilik, kas see toiming pole tingitud paljalt eelarvamustest jne. Nii ta peaks küsitلهma ja iseseisvalt, vabalt otsustama kõik päeva vältel ettetulevad küsimused. Järgneval päeval peaks ta algama kõiges uuesti otsast peale, sest muidu ta poleks järjekindl — iga arvamus, mis pole mõistuslikult põhjendatud antud juhul, on eelarvamine, järelikult, kõik eilsed otsused voodist tõusmise jne küsimustes, on täna vaid eelarvamisteks.

Teie ütlete: „Lollus! Kui keegi katsumuks nii elada, küll nälg siis varsti õpetaks talle paremat tarkust.“

Eks ta ole? Kuid voodist tõusmine, riietamine ja näopesemine on ju lihtsad küsimused, mis inimene võib otsustada kiirelt ja iseseisvalt; halvemaks läheb lugu küsimuste otsustamisel, mis nõuavad suurt hulka teadmisi.

Sellest selgub, et ennast pidada edumeelseks, vabameelseks on hoopis kergem, kui seda olla tõeliselt.

Vabameelsust võib võtta ainult kui ideoloogilist süsteemi, aga mitte kui elluviidud igapäevast nähet. Inimesed, kes peavad ennast vabameelseteks, pole seda ometi, sest nad ei suuda olla vabameelsed. Tegelikult kasutatakse alati teiste poolt varem avaldatud mõtteid, elatakse eelarvamustes suuremal ehk vähemal määral.

Kõige parem on kui peetakse meeles, et inimene ei suuda ise kõike otsustada, olla ise oma veenete autoriks, ja tunnistatakse seda siiralt, siis olaksegi kõige vabameelsem. Siis nõrgeneb ideoloogiline fanatism, n. n. kitsarinnalisus ja inimese pea on vastuvõtlikum tõekspidamiste uuendamisele.

See oleks suurimaks vabameelsuse avalduseks.

Kui vähe leidub vabameelsust, seileks ei tarvitse minna kaugele Abessiinias näiteid otsima — meile kasulik on otsida neid oma enese ümbruses. Kui suudetakse neid leida endas eneses, siis on veelgi parem.

Eesti rahvas peab ennast vabameel-

K K S K V
sügisnäituselt

ED. VIIRALT

MAASTIK (etsing)

seks ja edumeelseks üldse. Selleks peavad ennast ka sotsialistid. Tegelikult aga seda polnud — nad kandsid vaid tardunud veendeid. Sellest tunnis- tas näiteks nende vaenuline suhtumine ÜENÜ'sse kui vabasse noorte organi- satsiooni, mille põhilausestes on ka demokraatlik kord, Eesti poliitiline ise- seisvus ja rahvuslus. Aga 1933. a. sün- dis ideoloogiline murrang sotsialistide juhtkonnas. Nende häälekandja „Rah- va Sõna“ avaldas ühes sama aasta au- gustikuu numbris esimesel leheküljel suurte tähtedega, et sotsialistid võit- levad Eesti riikliku iseseisvuse, de- mokraatliku korra ja vabaduse eest, s. o. asus tunnustama samu põhimõt- teid, mida kandis ÜENÜ ja mispärast ta oli vaenulik ÜENÜ'le.

Jõuks, mis lahti kangutas sotsialis- tid nende endistest veenetest ja sundis neid oma tõekspidamiste ümberhinda- misele, oli nn. vapside liikumine, mis ähvardas Eestis maksma panna Sak- samaal valitseva hitlerliku diktatuuri- sarnase korra.

Teine näide — nimede eestistamine. Omal ajal väideti, et see on üleliigne ja asjatu üritus: ega nimi meest ei riku jne. Viimase kahe aasta jooksul nimede eestistamine on saanud rah- vuslikuks eneseavaldamise aktsiooniks. Nimede eestistajate hulk on tõusnud sa-

jatuhandele. Nimede eestistamise poolt on sõna võtnud ka need, kes ennem olid vastu põhimõtteliselt või suhtu- sid nimede eestistamise teostamise pessimistlikult. Eks sellega nad tun- nistavad nüüd, et nende endised veen- ned olid ekslikud, olid vaid kahjulikud eelarvamused?

Kümme aastat tagasi suhtuti oma- kultuuri aatesse vaenuliku arusaama- tusega, nagu nimede eestistamisegi: mis on eesti omakultuur! pastal, vii- sud, pirrutuli! Nigol Andreesen väitis, rahvuslus tähendavat tagasiminekut metsluse aegadesse. Ta ütles: „On siiski võimatu laulda regivärssides Maximi kuulipildujatest ja kiirlaske suurtükkidest... Kui tahate olla rah- vuslased, miks põletate elektrit ja sõi- date raudteel? Pange jalga pastlad ja minge jalgsi Pärnu ning põletage pirda.“ Kuulajaskond, enamikus kooli- noored, kellele N. Andreesen õpetas eesti keelt, plaksutas vaimustatult kä- si. Aga nüüd, mõni aeg tagasi „Rah- va Sõna“ kirjutas, et omakultuur on saanud lööksõnaks ja sellepärast enam keegi ei päri selle mõiste sisu järgi, sest lööksõnal ei tarvitsevat olla sisu.

Arvan, et siin on „Rahva Sõnal“ küllaltki õigust. „Omakultuur“ on tõesti saanud väga populaarseks, kuid näib, et sisu mõistmises pole palju

edasi jõutud. Muidu poleks ju avaldunud sarnane üleolev ükskõiksus ja isegi terav vaenulikus omakultuuri põhihüürituste vastu (nagu näiteks Hiie liikumine). Nimede eestistamine, kodukaunistamine, rahvustantsude ja rahvusriiete harrastamine jne., jne., isegi kodumaa saaduste propageerimine on vaid omakultuuri välised avaldused. Omakultuuri sisemiseks jõuks on aga rahvuslik tahe, oma isikliku „mina“ maksvusele viimine rahvusliku eneseavalduse mõttes (mitte äärmine, egoistlikult piiritletud individualism), rahvuslik vaimne iseseisvus. Kui need tegurid on töötamas, siis välised avaldused (nimede eestistamine, kodukaunistamine jne.) tekivad paratamatult kui järeldused. Praegune olukord aga tõestab, et seda sisemist väärtust püütakse kasvatada väliste avalduste kaudu. Ka see annab tulemusi, kuid see jääb ikkagi hädaabinõuks, nagu kunstlikud paberist tehtud lilled on vaid tõeliste lillede aseaine.

Rahvusliku tahte organiseerijaks ning vaimse iseseisvuse kandjaks oli, on ja jääb rahvuslik usk ning ainult rahvusliku usu mõjukonnas võivad ka areneda vabad isiksused, inimesed, kelle vaimsed võimed on vabalt arenatud tippsaavutusteni. Kui nüüd leidub küllalt inimesi, kes ühelt poolt tahavad olla eestlased, harrastada ja arendada omakultuuri ning peavad enast edumeelseteks ja vabameelseteks ning samal ajal teiselt poolt suhtuvad vaenulikult ehk pessimistlikult-ükskõikseltki rahvusliku usu liikumisse, siis see tunnistab, et esiteks omakultuuri aadet ja üldse kultuuri sisu mõistetakse vaid väga pealiskaudselt ja teiseks — sipeldakse eelarvamiste võrgus.

Võtkem vaatlusele kunsti ja kirjanduse alad. Tuletagem meele, milliseid ägedaid ideelisi lahinguid on peetud sellelgi alal ÜENÜ's. ÜENÜ noorte peres seisid au sees (ja seisavad vististi

praegugi) „Noor-Eesti“ omaaegsed kirjanduslikud veended. Nende kaitsjad ja harrastajad ise nimetasid neid „Noor-Eesti kirjanduslikkudeks traditsioonideks“. Aga sõna „traditsioon“ tähendab ometi tardumust. Nii siis, eelmise lause mõtet võime väljendada ka teisiti: ÜENÜ noorkirjanikud olid tardunud „Noor-Eesti“ ilukirjanduslikkudesse veenetesse. Võib olla, et need veended on vägagi kõrged, kuid elu ei mahu enam nendesse ja nõuab ka kirjanduses uusi avarusi. Tänapäeval võime tunnistada, et Eesti ilukirjandus on ka maha jätnud „Noor-Eesti“ aegse lapsevoodi.

Samuti peeti ägedaid ideelisi võitlusi ÜENÜ organiseerimise küsimuses. Kardeti väga „vanade“ mõju kasvamist noorte üle, noorte eneseavalduste võimaluse kitsendamist. Kuid selle juures unustati, et ise minnakse iga aastaga vanemaks ja ühes sellega just kasvab vanade mõju noortele, kui organisatsioon ei püüa lahendada seda küsimust nii, et vanemaks saavad üenü-lased võivad jääda ÜENÜ'sse, kitsendamata noorte isetegevuse võimalusi, vaid neile abiks olles võimalusi ja jõudu mööda. Nüüd on saabunud aeg, kunas ÜENÜ endised noored hakkavad pidama juba oma 40. ja 50. aastaseid sünnipäevi. On's nad nüüd veel ikka noored? Kas neile tuleb nüüd veel meele, et nad oma olemisega kitsendavad noorte isetegevuse vabadust, mille eest nad omal ajal võitlesid kui noored lõvid?

Loodan, et eelmised arutlused ja näited selgitavad küllaltki, kuivõrd inimene on kehtivate tõekspidamiste valduses, kuivõrd ekslik on pidada enast edumeelseks vaid sellepärast, et edumeelsus on valitsevaks lööksõnaks. Kontrolligem oma meelsust ja suhtumem uutesse aadettesse juurdlevalt, püüdes tundma õppida nende sisu. Siis otsustagem nende väärtuse üle teadlikult. Muidu langeme enesepetmise ohvriks.

HUGO LEPIK

„EMA JA LAPS“ (lito)

*Las mets me ümberkaudne
mürsk-mürinatest undab,
las avaneb maa haudne
me põlde kahur kända,
las ründab,
las ründab
diviis see saksa raude —*

*nüüd meiltki vastu kärkab
noor vägi võitlusinnus
ning tasu ihkel ärkab
hall minevik me rinnus,
me linnus,
me linnus
nüüd uuestsündind ärkab.*

*Maad täidab sõja müdin...
Las puhkab, väljal hangub
see meist, kes verest tühi.
Kes elus, vastu pangu!
Ei vangu,
ei vangu
me vägi võitlusrühil.*

ERIKA VIIRSALU

Rohkem tähelepanu emakeelele

Meie rahvast peetakse üldiselt keeleandliseks rahvaks. Imetellakse meie laialdast keeleoskust eriti neis maades, kus ei ole kombeks õppida ega õpetada koolides mitut võõrkeelt. Imetellakse põhjusega, sest paljude teiste maailma rahvastega võrreldes meie tõesti kõneleme ja mõistame rõhkesti keeli, ja pealegi üsna õieti ja puhtalt püüame neid ära õppida. Ja kaldume oma seltskondlikus elus haridust mõõtma ikka veel keelte oskuse järele samal ajal, kui mujal maailmas praktilised teadmised ja erialaline oskus võivad päev-päevalt suuremat tähtsust. Meie kaldume kinni hoidma iganenud tõest,

et võõrkeele äraõppimine ja hästi valitsemine avab tee kultuurile ja teeb meid kultuurinimesiks. Ja kanname enestega seda pentsikut usku edasi ka siis, kui suure vaevaga õpitud võõrkeeled on rakendatavad ainult poes sitsi müües viletsa ja puuduliku ülespidamise eest.

Järgnevate ridade ülesandeks ei ole seda meile nii murelikku küsimust pikemalt selgitada. Meie oleme oma ilmavaates eriti viimaste aastate kestel läbi teinud murranguid omarahvusliku orientatsiooni kasuks ning loodetavasti jõuame peatselt ka võõrkeelte küsimuses selgele seisukohale.

Ründ veetleb meid kui hulle,
jalg taganeda tõrgub.
Me toome võidu sulle,
maa kallis, kuigi nõrgub,
verd nõrgub
meist põrgus,
kus meie sööstnud tulles.

Muldsammas taeva kõrgub,
mürsk möirgab, mehi kukub.
Siin minevik ei kordu,
uus leht saab ajalukku:
nüüd hukub,
nüüd hukub
me löögist saksa ordu!

Me uljast põlve vajand
maa valvav saatus ammu.
Nüüd kahekümmes sajand
näind meis teoküpset rammu
Nüüd sammub,
nüüd sammub
me malev, maailm kajak.

Olgu siinkohal kõneldud emakeelest, kuna sellele keelele me pühendame oma keeleandes ja keeleharrastuse elavuse suhteliselt hoo- pis vähe tähelepanu. Emakeel on meie kultuuri peegel. Ükskõik, kuhu me oma kultuurilise orientatsiooniga ei suunaks, esimene samm kultuuri on siiski keelamatult emakeele täielik valitsemine. Emakeele küsimusele me oleme aga harjunud vaatama kui endastmõistetavale, sest nõnda või teisiti see keel ju isenesest ära õpitakse. Sellest meile piisab. Vahel isegi siuname, kui oma koolides ainekoormatuse juures peame vaeva pühendama ka emakeelele ja süüdistame neid, kes keele puhastamise, rikastamise ja reeglistamise otsustarbega loovad uusi sõnu, vorme, uusi keelen- deid. Keele vormilises osas oleme iseseisvuse aja kestel jõudnud edasi tunnustatava sammu. Koolides on suurt rõhku pandud keeleõpetusele. Sellest ei piisa kaugeltki keele täielikuks äraõppimiseks. Vastupidi — ühekülgne

vormidel ratsutamine kaldub kergesti viima keeleväljendust tuima šablooni ja ilmetusse, mahlatusse väljendisse. Tuletagem ainult meelde, kuis aastate eest meie kirjutasime öeldise raudse järjekindlusega saksa keele eeskujul kõrvallause viimaseks sõnaks; siis aga, kui sellele võõrale šabloonile juhiti tähelepanu, me kerge vaevaga läksime üle teisele äärmusele — öeldis pidi vahetult järgnema alusele, kannatagu sellest või lause mõte. Ja keeleuendajad ning parandajad olid uue ummiku ees — taotud ja tuima šablooni ees, mis riisub keelelt elavuse ja ilmekuse ja muudab keele kantselleilikuks.

Sellised ja muud viperused on seletatavad séega, et me oma emakeelt, elavat ja ilmekat emakeelt tunneme vähe ja valitseme seda puudulikult ka kõigi grammatiliste vormide tundmisel. Areneva keele grammatika kahtlemata nõuab koolieas suurt tähelepanu, aga sellest ei piisa emakeele valitsemiseks. On ju maailmas ainult üks keel, mida iga rahva liige võib tunda ja peab tundma täielikult, kõigis tema varjundeis ja mõttevirendusis — emakeel. Selle keele harrastusele peaksid noorte koondised lubama palju ruumi oma töös ja tegevuses väljaspool kooli. Meie keeleline väljendus peab võitma rohkem ilmekust, rohkem omapärast mahlakust, nagu seda on elavas rahvakeeles. Peetagu meeles, et grammatiline külg on väljendi ainult üks külg, kuna teine ja samavõrra tähtis on stiil ja ilmekus, mis on otseseks kajastuseks meie kultuurilisest tasemest. Selle saavutamiseks ärge väsitagu noorsoo-organisatsioonides kirjandite võistluste korraldamisest, ärge väsitagu rahvakeele tundmaõppimisest. Meie sihiks on rikas, ilmekas ja ladus väljendus kõnes ja kirjas!

Aga veel enam. Mis puutub kõnekeelde, siis meie oleme õnnelikus seisukorras seepoolest, et meie võime nimetada omaks eriti kõlavat, vokaalirohket keelt. Allakirjutanul meenub ühe lõunapoolse riigi üliõpilase poolt kord väljendatud mõte: „kui meil oleks selline keel kui teil, meie teeksim endale sellega reklaami kogu maailmas!“ Meie oleme loomult tagasihoidlikud igasuguse reklaamimisega. Aga meie ei ole ka tõesti midagi teinud selleks, et emakeele kõlavust esile tuua kas või ainult selleks, et oma kõrval hea oleks kuulata. Meie ei ole oma emakeele ilu nagu märganudki, sest et me harva kuuleme seda ilusana. Meil puudub peagu täielikult keele kunstilise külje kultiveerimine — puhta ja õige hääldamise mõttes. Isegi avalikelt esine-

jäilt me ei nõua seda, vaid oleme küllalt kan-
natlikud tundide viisi kuulama lavalt või kõ-
nepuldilt hooletut ja segast väljendust, kuigi
selge ja puhas diktsioon on kõnekunsti üks
algelisemaid nõudeid, ühtlasi ka üks mõjuka-
kamaid vahendeid, eriti, kui käsutuses on
kaunis ja kõlav keel. Meil puudub seni peagu
täiesti ilulugemise harrastus, missugune näi-
teks Soomes ja Skandinaavia riikides on ha-
ranud kaasa suuri hulki ning kujundanud
keelele omapärase kõnestiili ja muusikalise
rõhu. Ilulugemise tähtsust peale keelekultuu-
riline külje tuleb hinnata lisaks veel sellelt
vaatekohalt, et see võimaldab täita pidude ja
koosviibimiste kavalist osa väärtusliku ma-
terjaliga ning on heaks vahendiks kirjan-
duse levitamisel ja propageerimisel suures
hulgas.

Emakeele kultiveerimine on sobiv ülesan-
ne noorte isetegevusele. On ülesanne, mis
ootab meie tähelepanu üksikult ja ühiselt,
ja nõuab harjutust, kõigepealt valju ja selge
lugemise harjutamist. Miks mitte pühendada
sellele tähelepanu emakeele või kirjanduse
ringides ja kooskäimistel, kus võimalus on
koos lugeda ja teineteist arvustada? Miks
mitte rohkem rõhku panna ilulugemisele, mida
õppides meie harjume rääkima ilusasti ja sel-
gelt? Ärgu unustatagu, et neid ülesandeid
täites me aitame kaasa emakeele kunstilise
külje tõstmisele ning võime näidata, et ilusasti
väljendada ja kaunilt kirjutada võidakse mitte
üksi prantsuskeeles, vaid ka eestikeeles, mil-
le täiuslik valitsemine kõnes ja kirjas on
meie esimene aukohustus.

Rahvatantsu küsimusi

Vestlus Ullo Toomiga

Kuna „Eesti Nooruse” lugejaskonnas alati
on tuntud pidevat huvi meie rahvatantsu kü-
simusile, pööras toimetus vastava värskema
ülevaate saamiseks sellelt alalt hra Ullo Too-
mi poole. Hra Toomi, kes elukutselt on Eesti
Maapanga ametnik, on „Eesti Nooruse” lu-
gejaile juba vana tuttav. Tema korjatuna ja
tema koostamisel on „Eesti Nooruse” veer-
gudel ilmunud terve rida senitundmatuid ning
juba üldiselt levinud ja suureväärtusega
rahvatantse. Mainime neist: Hiiu valss, Kan-
dali, Kassari, Konnatants, Mustjala pulma-
rong, Mustlase sindlilõikamine, Targa rehe-
alune, Väandra polka jt. Ja kuigi hra Toomi
elukutse temalt nõuab ka pidevaid, pikki õh-
tutunde, leiab ta, kui see puutub tema lem-
mikala, lahkesti vabu momente ka pikemaks
vestluseks.

Kas on tänavune aasta toonud
lisa meie rahvatantsude tagava-
rale?

Teatavasti UENU poolt läinud aastal alga-
tatud rahvatantsude aktsioon sai ka Riigiva-
nema tunnustuse ja toetuse. Selle algatuse
esimesi samme oli — leida lisa senistele ma-
terjalidele. Kuigi vahepeäl palju vanu rah-
vatantsude tundjaid oli surnud, otsustati siis-
ki kiires korras alata järelkorjamist, mille
käsoleva aasta suvel teostas oma jõududega
Eesti Rahvaluule Arhiiv. Arhiivi
jõud hrad Tampere ja Põldmäe lä-

Ullo Toomi

bistasid Põhja-Eesti ranniku, Saaremaa, Kih-
nu saare, Lõuna-Eesti ja Petserimaa.

Tulemused olid vägagi hääd. On saadud
terve rida senitundmatuid rahvatantse ning
suurel hulgal viiside- ja tantsude variante
lisaks senituntuile.

Kas võiksite mainida mõnd väärt-
uslikumat?

Kahjuks on materjalid seni läbitöötamata ja uurimata. Võiksin mainida: Kiigadi-Kaagadi, — rahvatants Kuusalust; Tilut-Tilut sealtsamast; Kihnu tants — Audrust ja materjale Lõuna-Eestist ning Petserimaalt, mis uurimata. Erilisi tähelepanekuid saadi tänavuste korjanduste põhjal teha meie üldtuntud „Labajala” suhtes. Kuigi senikorjatud labajala viise ulatub ju tuhande lähedale ja ka ettekandes igal nurgal oli oma erinevusi — oli labajalg siiski eranditult labajalg s. o. teda tantsiti labajalal. Tänavune korjandus tõi senistele variantidele lisaks uue kuju — labajala, mida tantsitakse ka päka!. Ka „Tuljaku” kohta on saadud uusi andmeid. Mõndagi omapärast ja väärtuslikku on korjatud Petserimaal. Pikemalt võime sellest kõneleda läbitöötamise ja katsetamise lõppedes, mis praegu käimas.

Kuidas areneb käsiraamatu koostamine?

Teatavasti peab käsiraamat ilmuma 1937. a. kevadeks. Praegu on käsil kogu meie rahvatantsude tagavara läbivaatamine, proovimine ja katsetamine ÜENU Võiml. Instituudis ja nende kirjelduste tehnilise osa kokkuseadmine. Eri tähelepanu pööratakse tantsude metoodilisele käsitlusele, millise osa koostab hra E. Idla. Ajaloolise, etnograafilise ja muusikalise osa koostavad hrad R. Põldmäe ja H. Tampere, tantsude tehnilise kirjelduse koostab Uilo Toomi. Kõiki muid küsimusi otsustab komisjon, kuhu peale eelmainitute kuuluvad veel mitmed eriteadlased ja Haridusministeeriumi Teaduse- ja Kunsti Osakonna juhataja dr. J. Vasar. Raamat ilmub Haridusministeeriumi Teaduse- ja Kunsti Osakonna kirjastusel ning peaks andma uue ja suure tõuke selle rahvaloomingu ala viljelemisele.

Millistes ringkondades ollakse eriti huvitatud rahvatantsust?

Peamiselt küll noorsooringides. Esikohal tuleb siin mainida muidugi ÜENU-d, kus selle alaga tegeletud juba pikki aastaid ja nüüdki aina nõutakse juhatajaid ja instruktoreid. Rahvatantsu erirühmad töötavad siin praegu 57 osakonnas. Huvi rahvatantsude vastu on avaldatud ka Naiskodukaitse ja Maanoorte ringide ridades. Nii korraldavad Pärnu maanoorte ringid detsembri algul Pärnus suurema rahvatantsude kursuse ja propa- ganda päeva. Huvi rahvatantsu vastu on näidatud ka Isamaa Liidu osakondades ja Tallinna Esperantistide ühingus.

Kas ja kus olete rakendunud praktilise juhina?

A. JOHANI

„PUUDE ALL” (õli)

KKSKV sügisnäituselt

Töötan eestkätt ÜENU Võiml. Instituudis rahvatantsude katsetamise ja kujundamise juures. Edasi töötan ÜENU keskjuhatuse juure moodustatud rahvatantsude ja võiml. kesktöimkonnas, kus kaalume mitmesuguseid rahvatantsude viljelemisega seotud küsimusi ning maapidude sisukamaks muutmise asju. Käesoleval talvel ongi ÜENU-s sellel alal näha senisest suuremat elevust. Kavas on terve rida teoreetilise ja praktilise sisuga kursusi, propaganda päevi jne. Tuleb sõita välja vahel mitmele poole ja mitmel isikul korraga. Edasi olen lubanud esineda veel Võimlejate Liidu poolt detsembris korraldatavatel võimlemise- ja rahvatantsu juhtide kursustel Tallinnas. Tuleb töötada peagu igal õhtul kuni öötundideni.

Milliseid ülesandeid Teile oleks noorsoole ja rahvatantsu rühmadele maal?

1. Et igal pool, eriti aga noorte organisatsioonides rahvatantsu viljelemiseks loodaks rahvatantsu rühmad oma kindla kodukorraga ja traditsioonidega. Materjali selleks saaks ÜENU Keskjuhatuselt. Muusikariistaks sobib muu seas väga hästi meie vana kannel, mille mängijaid küllades veel

peaks leiduma. Teadagi tuleb rühmal hoolit-
seda ka rahvariide eest, kuid see on
juba eripeatükk oma ette ning väärib erikir-
jutust vastava ala eriteadlaselt. Märgiksin
vaid niipalju, et soovitav oleks kui rühm esi-
neks ühtlases, oma kodunurga riietuses. Tü-
tarlaste esinemises poiste osas tuleb rahva-
tantsus hoiduda ja tuleks kas või kodukor-
ras kindlaks määrata, et juba rühma astudes
peab igal tütarlapsel olema oma kindel mees-
partner. Ainult tütarlapsed võivad esineda
naistantsudes nagu seda on tänava korjatud:
„Vananaiste lõss” Audrust, endistest
„Targa rehealune” jt. Tantsud ainult
poistele oleks: „Kandali”, „Tokitants”,
„Konnatants”, „Karutants”, „Must-
lase sindlilõikamine” jt.

Edasi oleks soovitav kui lähedased rahva-
tantsurühmad ühiselt korraldaksid suuremaid
suvepäevi, esinemisi ja võistlusigi, nagu seda
viljelevad laulukoorid.

Üldiselt peetagu meeles, et hää rühma
eelduseks pole mitte niivõrt tantsu oskus,
kuivõrt pidev harjutus, kus juures sa-
gedased avalikud esinemised on hääks kont-
rollvahendiks.

2. Et rahvatantsurühmad ei piirduks ainult
tegelike harjutustega, vaid koduümbruse vana-
delt katsumaks ka koguda kõiki kodunurga
rahvatantsudega seoses olevaid andmeid, viise,
katkendeid, mälestisi jne. Mil puhul, millal,
kus, kuidas, kellega tantsiti, — aitaks lõpma-
tult tähtsalt selgitada meie rahvatantsude le-

vikut, nende olemust ja traditsioone. Saata
tuleks kõik materjal muidugi Eesti Rahvaluule
Arhiivile.

3. Oleks soovitav, et iga rahvatantsurühm
mõne kodunurga rahvatantsudest võtaks ko-
dunurga peotantsude raudvaraks, mida oska-
vad kõik nii koduküla noored kui vanad.
Vändra ümbruskonnas sobiks selleks muidugi
„Vändra põlka”, Hiis — „Hiis valss” jne.
See vabastaks meid aegamööda moodsate
tantsude liigest esiletõstmisest.

4. Eriti sobiks noorsooorganisatsioonidel vil-
jeleda ja lavastada mõningaid muistseid
kombeid, millised võiks anda väärtuslikku
eeskavalist lisa selleks korraldatud rahvus-
likkudele õhtutele. Igas kodumaa nur-
gas peaks leiduma vanu inimesi, kes veel mä-
letavad mõningaid vanu kombeid, pidustusi,
mänge ja traditsioone. Paljud neist (jõulute,
uue aasta, jaanipäeva, pulmade, kosjade jne.
kombed) laseksid end lavastada. Kui siis sis-
se põimida veel rahvatantse, siis ei tule need
mitte ettekandele omaette lavalise eeskava
osana, vaid ühe lavastuse eriosana, mis rah-
vatantse laseb paista hoopis omapärasel, laia-
lise vormi valguses. Osav lavaštaja võib siia
põimida osavusmänge, muusikat, laule, maad-
lust, rahvatantse ja mitmesugust muud rah-
vuslikku omapära, mis hästi esitatuna vaataja-
le peaks pakkuma vaheldust ja meie rahvus-
likule enesetundele rahuldust.

Seega seekord siis lõpetamegi.

A. Meikop.

PAUL SEPP

Deklamatsioon rahva hulka

Deklamatsioon ehk ilulugemine on kunst,
mida meil üldse vähe harrastatakse. See nagu
kuuluks ainult näitlejatele, inimestele, kes te-
gelevad teatrikunstiga. Deklamatsioon on
aga omaette kunst ja peab tunnustama,
et ka vähesed näitlejad valdavad seda täiel
määral. Meie näitlejate perest võib rimetada
vaid üksikuid, kes olid sellel alal tunnusta-
tud, kes populariseerisid meil ilulugemist.
Need on kadunud Hilda Gleser, siis Ly Lasner,
Felix Moor, Hugo Laur, Albert Üksip j. t. Ai-
nult suurteil aktustel, riigi aastapäeval, leiame
kavades deklamatsioone, kuna aga laialdast
ilulugemise harrastust meie ei tunne.

Võib olla on ka sellega seletatav meie võrd-
lemisi väike luuletoodang ja vähene huvi luu-
lekirjanduse vastu, Tahaks nagu mõelda, et

meie rahvas on liig proosaline selleks, et
tunda kaasa lüürilisele, et sattuda mõne elu-
mõtte ehk nähte puhul joovastusse, ekstaasi.
Ta on oma argipäevases elus liig kaine ning
võideldes oma murede ja eluraskustega, ei
vaja ta siin mingit kaunistust ega ilutsemist.
Kui tal midagi südamel pakitseb, siis ei
pöördu ta lauliku poole, ei avalda ennast ka
millegagi oma lähematele, vaid veel rõhkem
süveneb endasse, nagu hoides omale enda mõt-
ted ja tundmused. Igasugune ekstaas ja tun-
nete avaldus tundub meile tehtud paatosena
ning sentimentaalsus, romantiline ja lüüriline
avaldus, naeruväärsena. Et luule harrastamine
on meie rahva hulgas vähe levinenud, kuigi
loeme ennast laulurahvaks, seda tõendavad ka
meie luuletajad ise. Meie laulikud parnassilt

ei ratsuta pegasuse seljas rahva poole nii julgelt ja kindlalt kui seda ehk näeme teiste rahvaste juures. Meie luule samuti on nagu luuletaja enese jaoks määratud, ta nagu laulaks enese sisse ja seepärast hulgad ei saa talle tunda kaasa, sest ta pole hulkade jaoks määratud.

Kuid igal inimesel on hetki, kus ta vajab kedagi, kellele ta võiks oma hinge, oma südamele pesitsevaid tundeid välja puistata, nii on seda ka meil. Ka meie omame küllaldaselt ekstaasi ning satume jõuavastusse meid ümbritsevast elust ja loodusest ja vajame parrassi kõrgusi. Kuid meie nagu häbeneksime seda nii öelda „nõrkust”. Eestlane on teomees, kuid teod vajavad siiski vaimustavaid ja ergutavaid sõnu.

On heidetud loosung „deklamatsioon rahva hulka”! On jõutud arusaamisele, et samuti nagu muusikat, kujutavat kunsti, vajab ka rahvas luulekunsti. Ja praegu, usun, on sellel suur tähtsus. Deklamatsioon, ilulugemine, on inimese keele, sõna hingestamine ja elustamine. Rahvas ei pea mitte oma mõtete ja tunnetega nagu tigu enesesse tõmbuma, vaid ta peab ennast teistele avaldama, eneses peituvaid suuri väärtusi avastama. Mulle meenub üks selline stseen, kus rahvas tänaval ootas riigivanema saabumist ühes väliskülastistega kontsertsaali — ei mäleta mis puhul. Et rahva seas kindlasti tundus suur lugupidamine, austus oma lemmikjuhi vastu, kelleks oli tol ajal K. Päts, siis oleks loomulik tema ilmumisel nende tundmuste spontaanne avaldus, kuid rahvas nagu häbenes oma tundealanguid väljendada. Kindlasti välismaalastele paistis see asjaolu imelikuna. Sarnastel puhkudel öeldakse tavaliselt, et meie rahvas ei satu vaimustusse ja nagu ei armastaks välisžesti. Kuid mida peab tähendama siis enneolemata vaimustuse puhang, mis avaldus kogu rahvas meie vastündinud „Kalevipoja” Palusalu kojutulekul?

Arvan, et meie võõraste juuresolekul, nii öelda, „rahva peal”, ei tihka ennast väljendada. Meie olümpiakangelaste kojutulek ei olnud mitte kroonulik, ametlik pidustus, vaid meie oma asi, siin rahvas tundis ennast olevat omaette, siin võis ta ennast avaldada, sest ta tundis rõõmu oma enese jõu ja kangelasmeele üle.

Deklamatsioon rahva hulka! Tõepoolest, vajame seda nagu kõike muud mida pakub meile meie rahva kultuur, vajame õilsat, hingelist kontakti kõigegega, mis meid ümbritseb ja väljendame seda sõnas ja laulus.

K. LIIMAN

„TUTARLAPS“ (õli)

Kuna meie rahva keel on kujunemisel, siis võib siin keele arenemisel suurelt kaasa aidata. Deklamatsioon õpetab meid elustama ja hingestama sõna, avastama sõnas peituvaid sümboleid, mõtteid ning tundmusi, seega teeb ta meie kõne selgeks, kaasakiskuvaks ja kauniks. Ilulugemine ei ole mitte tühipaljas esteetitsevate inimeste ajaviide, vaid tal on ka suur praktiline tähtsus. Meie demokraatliku riigikorra juures vajab iga kodanik kõneoskust, oskust oma mõtteid ja tundeid avaldada, et oma töökspidamisi maksma panna ja seda kõike saavutab ta vaid siis kui valdab kõnekunsti.

Iga oraator, kõnemees, kui ta seda ei ole mitte loomu poolest, peab oma kõneoskuse õppust algama ilulugemisest ehk deklamatsioonist. Ilulugemine, kui meisterlikkus, tingib kõnetehnika valdamist. Selle all mõistame diktsiooni ning hääldamise ja ka hingamise oskust.

Meie noorsugu, kellele pärandame meie rahva ja riigi tuleviku kindlustamise mured, peab muude tööde ja kaitserehvade seas omama ka sõnarelva. Ja selle relva omamiseks peaks ta huvituma meie luulekirjandusest, ilulugemisest, et süveneda ja mõista sõna tõelist võlu!

HUGO LEPIK

TORM (61)

HUGO LEPIK

Sügisel

Ruskleb samblal paluka hurme.
Pöösailt ju levib kaduva hõngu.
Venib üle väsinud nurme
ämbliku võrgu hallikaid lõngu.

Tedre teedel külitab heina.
Varjudes kastet õhtuni vilgub.
Puie ladvult lehtede leina
närbuva rohu ookrile tilgub.

Nukker vaikus tiniseb vainult,
eluta tühjus kõikjale laskub.
Meeletult õitseb kanarbik ainult
muretult sügisurmale vastu.

Pärast tormi

Torm on lakanud, udu sajab –
Surmavaikust tajub aim.
Nägemata ringi ajab
Kõikjal mingi õudne vaim.

Kase ladvus kollast kurbust;
Lepa lehil permanent.
Metsa karjateele turbund
Sõrajälje ornament.

Lehilt piisku alla rapsub,
Äkki löikab kulli kriisk –
Hirmuvärin üle laskub –
millal langeb sinu liisk?

Vajub maha kasteheina
Vahtralehe punetus;
Kõik, mis õites pillas eila
Ootab täna lunastust.

Värisevad vanad paplid,
Ümber raudne udukee;
Varesed kui mustad lapid
Lendvad tummalt üle tee,

RÄNDUR

— Kust tuled, rändur?
 — Murede maalt, pisarate ra'alt. Pime-
 dusemaalt tulen.
 — Kuhu viib su tee? Kuhu suunduvad su
 rajad?
 — Mu tee viib igavese kevade maale. Maa-
 le, kus igavesti valitseb päev.
 — Vahest ehk puhkad siin viivu? Kas su
 tee on kauges ja vaevarikas?
 — Ei, pean minema, pean minema... Sääl
 puhkan ma!
 — Kuid su tee on lõputu, kas tead seda?
 Kas tead, kui palju on sel teel hukkunud
 rändureid, samasuguseid nagu sina? Kas tead
 kui ohtlikud on kuivad kõrbed? Kas tead,
 kui surmavad on rändamise lõputa teed?

— Tean kõik. Tean sedagi, et ma sinna
 ei jõua... ei jõua sinna, kuhu piüan.

— Ja lähed siiski?

— Lähem siiski. Lähem kuni päevi. Enne
 mind on mindud ja kaotud. Ma lähen ja
 jõuan kaugemale; pärast minnakse ja jõu-
 takse veelgi kaugemale. Ja kunagi jõutakse
 päralt...

— Sina annad nende pärast, kes elavad
 kauguses, tundmata tulevikus oma praeguse
 elu? Ega kahetse?

— Need, kes kunagi tulevikus elavad, kas
 need ei ole mina. Nood, kes kunagi elanud
 ja need, kes kunagi elavad minu läbi — on
 üks. Oleme kõik üks üksus. Milleks kahet-
 seda, kui ma valgustan teed! Milleks ka-
 hetseda, kui olen lähedane kõigile ja kõigele.

PEETER GRÜNFELDT

LIIALDUSE VASTU

Kirjakeele alal ilmub meil sageli nähteid, mis ei ole eluliselt kuidagi õigustatud ja ain-
 sasti keeletundja poolt soovitatud. Samuti näe-
 me keele alal õige sageli liialdusi uute sõ-
 nade suhtes, mille väärtus on kahtlane ja
 alles kindlaks tegemata, kuna endine ja seni
 tarvitusel olnud sõna ehk mõiste tegevusele
 küllalt täpselt vastab. Edasi armastavad mõ-
 ned autorid oma kirjutistes meie kirjakeele
 sõnastamise järke selliselt kirjuks muuta, mil-
 line ta kuidagi ei tohiks olla, kuna nende kir-
 javiisi rahvapärastest keelest kaugelt ja õige
 tihti otse võõrastavalt erineb. Nimelt mõned
 meie moodsad olla tahtvad luuletajad jamp-
 sivad meie keele puhtuse kallal mõnikord
 otse võigastavalt, pakkudes lugejale oma luu-
 letustes kõiksugu, peamiselt irdriimilist kee-
 leputru ja vastuokulist sõnadejärke, jättes
 mõtte hoopis varjatuks, sageli täiesti arusaam-
 matuks, nii et kõik luuleilu kaob.

Mina ei taha siin rääkida ega räägigi
 v a j a l i k k u d e uute sõnade ja mõistete vas-
 tu, kui nad täidavad meie keeles mõnesu-
 guse lünga ja on mõistetele vastavad. Olen

tuutest ja mitte peensusi väljendavatest sõna-
 dest rõõmu tunnud juba A. Grenzsteinist saa-
 dik, kes meie keelt juba aastat viiskümmend
 tagasi nii mõnegi õnnestunud sõnaga rikastas.
 Ma räägin siin ainult keeleteadlaste liialduste ja
 keele ilu, keele musikaalsuse rikkumise vas-
 tu, millega meil nüüd nii sageli patustatakse.

On salgamatu tõsiasi, et omal ajal, ja siin-
 seal veel praegugi, leidis meie keelechituses
 ja lausete koostamises väga palju germanis-
 mi ehk saksapärasest sõnade järke, ja selle
 kahjuliku kalduvuse parandamine oli ja on
 hädavajalik. Kuid sellejuures on vaja olla
 ometi ettevaatlik, et mitte kalduda vastupi-
 disele liialdusele, nagu ma seda nüüd õige
 sageli märkan, nüüd, mil peagu igal kirja-
 nikul ja luuletajal on nii ütelda oma keel
 ja oma kirjaviis.

Millest see tuleb? Sellest, et meie keele-
 sepad, asjatundjad keeleteadlased, igauks
 omalt poolt oma keelt harrastavad ja enes-
 te vahel kangekaelselt (eesti jonn!) kuidagi
 kokkuleppele ei jõua, mille tagajärjel meie
 keeles siis veel valitsebki „Baabeli keelte-

segadus". Mina kui võhik ei taha siin asuda selles asjas õpetust jagama, see jäägu asjatundjate keeleseppade ülesandeks. Mina tahan siin tähelepanu juhtida vaid ühele liialdusele, mis meie keele ilule, loomule ja tarbele ei vasta, vaid ta kaunidust aina kahandab.

Sest kas see ei ole ilmne liialdus, kui meie keeles hulga nimisõnade juures on hakatud tarvitama leedupärast as-lõppu, mis meie rahvakeelele on peagu võõras? Või kui seda mõnes väikeses maanurgas tarvitataksegi, nimelt Põhja-Eestis, siis näitab samade sõnade kirjutus ja tarvitus Lõuna-Eestis ometi palju õigemini omapära, mispärast seda siis minu arvates õigusega tuleks eelistada.

Ma räägin siin nimelt nimisõnadest: kunias, toomingas, pihlakas, heeringas, sipelgas, mardikas, murakas, vaarikas, jõhvikas, palukas, maasikas, joovikas, kasukas, narakas, kaabakas jne., mis on meie kirjakeeles endale nagu eluõiguse omastanud, kuna neid samu sõnu Lõuna-Eestis ometi tarvitatakse palju õigemini ja lühemini, nimelt ilma leedupärase as-lõputa: kuning, tooming, sipelg, mardik, murak, vaarik, joovik, paluk, maasik, jõhvik, kasuk, narak, kaabak jne. Võib veel aina imestada, et ei ole seda as-lõppu hakatud veel tarvitama ka uute sõnade: looming, sööming ja teiste sarnaste

juures, mis paneks sellele liialdusele pärja pähe.

Tarvitusele jääks ainult kas lõpp ja seda nimelt omadussõnades. Näiteks: andekas, naljakas, kentsakas, innukas, viisakas, arukas, himukas jne. Siin on see lõpp vajalik, keeleliselt sobiv, kuna as-lõpp nimisõnade juures on täiesti üleaarne ja meie keelt leedustav. Sellele pahele tuleb piir panna, sest muidu areneb see haigus veel sinna, kuhu ta kuidagi ei tohiks areneda. Olen juba nii mõnigi kord kuulnud, kuidas mõni mees as-lõpu juba asetab sinna, kuhu see kuidagi ei sobi ja kus ta keele riket üha suurendab. Nimelt armastab mõni mees as-lõppu juba liita sõnade külge, nagu: sibul, kartul, humal, ja ütleb siis: sibulas, kartulas, humalas, jne. Eks ole, see on juba veidrus, nii et kas või naera, kui asi ei oleks kurb liialdus! Nõnda ei või oma kaunist keelt keegi ometi narrida!

Keel on meie raudvara, ja tema täiendamine ning parandamine on meie keeleseppade ülesanne. Temas leidub veel mõnesuguseid lünki, mis vajavad parandamist ja täiendamist, mille eest ollakse siis tänulikud. Aga teda ei paranda liialdamised, vaid tema parandajaks võib olla ainult tõsine tahe, põhjalik, kaalutlev asjatundlikkus ja omapärasuse nõue.

ELMO ELLOR

Jüri läheb metsatööle

Juba nädalapäevad oli ühest tükist vääksunud Vaidva popsi Kuklase Jüri naine Reet, üht ja sama lugu: häbenegu ometi inimeseloom Jüri maailma rahvast ja mingi tööle! Teenigu kasvõi paki tubaku ja õhtuse teevee suhkru raha!

Ent Jüri oli nädalapäevad lesinud koikul ja mõtelnud oma mõtlemisi. Niisugustest suurtest arupidamistest, mida mehed külitledes peavad, ei taipu palju nõrga-aruga naisterahvad. Küllap sellesama pärast ei hakanudki Jüri oma kallist suunahka kulutama eidele vastuhakkamiseks. Ei teinud teistpoolt kuuldavaks ega märgatavakski. Selle kunsti oli Jüri õppinud oma pika abielu kestel. Jah, kolmkümmend aastat oli juba Reet virisenud oma kangema poole laiskuse pärast.

Laiskus? Taevane valitseja — ega's ometi arupidamine laiskus pole. Laiskus on see, kui mees ei viitsi enam mõeldagi. Ja Jüri on kuulnud ning lugenud, et mõtlemise töö on maailmas see kõige rängem. Saab siis naisterahvas sellest aru.

Tänagi mõtles Jüri oma suurt mõtlemist. Mõtlemist, mis oli kestnud nädalapäevad. Nimelt — kas, kuhu ja missugusele tööle minna? Peab ometi leidma töö, mis vastab kondile, milleks on vilumust ja mis end kõige paremini tasub. Kellele seda teiste inimeste tööd vaja on, ainult raha peab saama! Mida rohkem vähema vaevaga — seda parem!

Niisugust tähtsat asja oli Jüri juurelnud ja täna tuli siiski kindlale otsusele. Vaata, metsatööle tuleb minna. Kirves ja saag on

A. JOHANI

KINGSEPAD (õli)

omast, tööpaik ligidal, ja peaasi — nokitsed jõudu mööda metsa värskes õhus ja parandad kopse!

Tõusis voodiservale istukile ja kamandas eidele, kes väaksus oma vana juttu, ise nõeludes sokke:

„Sa Reet otsi mu pastlad siia.”

„Oijeh, kus parunihärra, sedasamakest ei viitsi enam!” salvas lõõgivalmilt naine.

Jüri ei teinud seda kuuldavakski, jätkates magusa haigutusega:

„Ouh! Tarvis paarimeest kaema minna —”

„Paarimeest,” mõnitas Reet, „üksi enam ei viitsi pöönata, selleks veel paarimeest vaja!?”

„Kirves ja saag kah vaja jutti säada, siis pole muud, kui homme hommikul enne sea laulu Tõllistesse metsa siruli võtma!” jatkas Jüri.

Küljeluu teritas kõrvu ja heitis umbuskliku pilgu mehe poole. Jüri nägu aga oli ausalt tõsine ja otsustavalt töövalmis. Tõmbas kirve voodiserva alt, takseeris riista tera ja käristas puhta vihaga naisele:

„Saatanas küll! Ega sa muidu hagu raiuda ei mõista, kui kivi peal! Vahi, missugune tera mu riistal on! See pole kellegi kirves — partis niisugune!”

Reet ei julenud midagi vastu öelda. Ta polnud Jüri kirvest pihkugi saanud, aga haka siis mehele vastu ja riku teise töölust! Tõi kähku mehele kängitsed ja varsti kuuldus köögist mõnusat suitsuliha särinat. Pol-

nud seda enam kaua aega lauale saanud. Jüri neelatas sülge. Kohmitses köögist läbi, tegi enda kõvaks avaõleva toidu vastu ja proovis kõigest hingest näidata oma Reedale, et tal on kibe rutt paarimehe otsimisele minekuks. Maja ees jäi Jüri kukalt kratsima: Mis siis — kui eit tagasi ei hüüa? Rumal on maanteelt tagasi kah tulla — eit arvab veel, mine tea midas? Süütas pikkamisi piibu ja ootas. Kui aga Reet välja ei tulnud, läks tagasi kööki ja küsis:

„Kas oleks paarimeheks Patlepa Mihkel või Paatsu Viidrik kutsuda, mis sina arvad?”

Kuid Reedal oli toit juba laual ja ütles ime lahkesti:

„Eks sa siis söö enne —”

„Pole õiget isugi,” venitas Jüri, ise juba vaimus õgides rasvakastes pikutavaid singiviilukaid.

„Praadisid sulle soolasemat, eks sa ikka katsu vähekenegi,” sundis naine ja lisas: „Ma lähen tallu kartuleid võtma, eks sa siis ära minnes pane uks ka lukku.”

Jüri istus laua juure näoga nagu inimene, kel kõht haige, aga siiski peab sööma. Kuid Reeda lahkudes lõi Jüri nägu üpris rõõmsalt särama ja lihatükid kadusid ime-kähku. Ka kaste kuivatati leivaga ja söödi ilusasti ära. Pühkis suu käeseljaga, pani mütsilodu pähe, valmis minekuks, ent kogemata jäi silmapaar peatuma voodil. Polnud ta kunagi veel tähele pannud, et padjasse jääb nii veider pea ase. Ons tal siis nii suur ja pi-

kergune pea? Pole Reeta nägemas, vaja õige teha vigurit ja katsuda! Peas ta siis Patlepal või Pootsul ära ei käi? Laadis ja süttas piibu ning viskas voodile seljakile. Ei olnudki enam meeles uurida oma pea jälge padjas, mure oli nüüd paarimehe pärast. Mihkel on laisavõitu mees, niisugune, loodab rõhkem teise peale, kui ise armastab teha. Vidrik aga on jälle sarnane kirp, kel pole aega piipugi täita. Niisugune ruttaja teeb inimese närviliseks ja rikub tööisu. Kust saada aga tublit, tahadat paarimeest?

Sellest mõeldes uinus Jürikene. Ei märganudki enne oma saksa keretäie pärast vist, kui Reet tuli vastu õhtut korviga kolinal sisse, et valgevaluga sööta seapõrsas ja talitada lehmakont.

„Sa juba tagasi — ja pikaligi?“ küsis naine kahtlustavalt.

„Ja-ah!“ venitas Jüri ja oigas, kobades rindealust, „siia löi niisugune umbe valu — kas venitatud või?“

Eite ei huvitanud oma kangema poole häda, küll aga nõudis:

„Kust sa paarimehe said?“

„Patlepa Mihkli,“ vastas Jüri umbropsu ja täiendas, „sae sa siis hommikul aegsasti leivakott valmis.“

„Millal ma sul hiljaks olen jäänud,“ ühmatas eit ja läks loomi õiendama. Jüri järgnes talle viivu pärast, istus lauda ette kivile ja hakkas noomima vana isakassi laiskust, kes lõdvalt pikutas samblahunnikul.

Teisel hommikul oli Reet aegsasti mehe leivakotiga jutis. Alles pime oli veel, kui ajas Jüri voodist välja, otsis talle tuliued rätid metsatööks pastaldesse, andis eine ja sundis minema. Jüri vaatas aknast välja ja torises.

„Alles pime kui kott. Kukud yimaks kännu otsa ja lõhud pealuu — kust seda arstiraha võtta! Pealegi tuliterav kirves ja saag kaenlas. Ei, Reedakene, ühe tunnikese pärast seda pahandust ei tehta!“

„Kisu siis jälle end pahu!“ haugatas Reet, ent Jüri ei vastanud, istudes laua juures ja poputatades piipu.

Aga kui aotuleku valgust juba seletas läbi akna, seisis üles, võttis ettevaatlikult moona

koti selga ja kohmitses minema, kirves ning saag kaenlas.

Oli juba päris valge, kui Jüri Tõlliste metsa jõudis. Saed vingusid, kirvehoobid helisesid karges hommikus ja kanged mütsatused kuulutasid metsahiiglaste maha langesest.

Äkitselt jahmatas Jüri: Tal pole ju paarimeest! Kuhu läheb üksik mees sae ja kirvega? Tee veel ennast maailma rahva naeruks?!

Hiilis tasakesi padrikusse, piiludes ringi, et keegi ei näeks ja peitis tööriistad ning leivakoti samblasse. Siis läks mõtlikult metsameeste juure — et kuulata tööhindu ja uurida teenimisvõimalusi.

Kui Jüri mõne tunni pärast meeste juurest lahkus, siis oli üks asi selge: Metsatööl pole midagi suuremat teenida! Tapa end nagu narr, kui selle kroonikese saad!

Sõi põõsas kõhu täis, ülegi jäi moona.

Võttis omad riistad ja seadis sammud kodu poole. Ei, Vaidva popsimajja ta tõepoolest ei lähe — ons Reedal kohe tarvis teada, et metsatöölle ükski mõistlik mees ei lähe enda tervist tapma ja, et ta huupi on äraraisanud töömehe moona?! Läheb kodu ligidale lepinkusse, seal hea pöönata septembrikuu päikeses ja moon lõpetada — siis võib ronida koju, küllap selleks ajaks Reedalegi on mõistlik plaan.

Kui siis õhtu lähedal koju jõudis, oli Reet parajasti murul. Ja kohe mehele harja:

„Mis tuli sulle pükstesse löi, et nii kibedasti koju litsusid? Panin ju poole orikat kotti —“

„Ah,“ heitis Jüri lootusetult käega, „elu võtavad välja!“

„Kes need?“ päris naine.

„Metsa juudid! Tööd tee kui hobune, palka saad nagu sant!“

„Ja sa ei pannud kirvestki manu? halises Reet.“

„Juudid juba Vaidva Jüri ei tüssa!“ lausus mees suurejooneliselt.

„Ja leivakoti söid tühjaks?“

„Mis ma siis tast huupi seljas tõstan, kui kõht õige moonakott!“ naeris Jüri.

„Nälga sureme, nälga sureme,“ oigas Reet ja jooksis ämbriga kaevule.

„Homme lähen Otsale kraavi puhastama. Seal olevat sedamoodi tööd laialt,“ trööstis Jüri Reeta ja läks riistu ära viima.

J. SINIMÄE

Laudas

Aampalgil tuvi määrdund tiibu soputab
ja heintest lõhnab kivipalat lahe.
Pilk poisi ootel naeratavalt mahe
siin plika lüpsist väsind käsi loputab.

Ta söövat härga ajaviiteks poputab
ja imestab, kui taltsas see ning jahe:
ükskõikselt riivab lehma vaade tahe,
ei pöördu pää, kui mullik küna koputab.

Ent plika hõõgab armastuse tuld
ja poisi tultes külg vaob külje peri.
Nad vannuvad, et lahutab neid ainult muld.

Härg üksi selles nagu aimaks valet,
sest kiretumaks jäänud vana veri.
Kaastundlikult keel liipab plika palet.

O. Kangilaski joonistus ilmumisel oleva luuletuskogu
„Isamaa“ juure.

Vana madrus

Teist ööd on valge vana rannamaja,
kus kõik nii argipäevaliselt kaine.
Tuld kohendab siin võrku nõeluv naine
ja haugub koeranässak, mõtted haja.

Väik sähvatab. On kõue kauget kaja
kõik kohad täis ja veelgi paisub laine.
Koer hulub öös, öö nagu õudne paine
ja aurav vesi tungib üle paja.

Ses rannamajas vana madrus haige.
Ta sonib Inglismaast, kus öid veel veedab
koos blondi tüdrukuga viskilauas.

Noist öist on keha muhke täis ja raige,
muu kõik ju möödunud, arm ammu hauas.
Nüüd surivett eit enne surma keedab.

Lendmuljed rännakult Kagu-Eestis

Vagunirattad mängivad monotoonset viit. Rong kihutab läbi Kagu-Eesti koltunud oktoobri looduse. Uue Tartu-Petseri raudtee nägusad ja moodsad jaamahooned kaovad üks-teise järele. Meie, Veriora ÜENU näiteseltskond on parimas tujus, sest paaripäevane rännak läbi Võrumaa kaunimate kohtade tõtab oktoobriski veel ilusaid elamusi. Nii me olime kimpsud-kompsud käe otsas asunud Verioralt rongile parimate lootustega, sest ees seisid peale muu veel esinemised Lepassaare alevikus ja ÜENU Sadrametsa os. külalistena Viitinas.

Selja taga juba Ilumetsa, Orava ja Kliima on meid taas vastuvõtnas kodumaa müstilisim maanurk — Petseri. Juba rongil eraldasime sellesse maanurka kuuluvaid päriselanikke — trobikonna tüüpilisi petserivene-lasi, kes kupee nurgas lõõtsmoonikat kääksutades lasksid vahetevahel kuuldavale päris ehtsaid vene lugusid.

Maastik juba Petseri jaamale lähenedes muutub mägiseks ja liivaseks ning loob sellele omapärasele maanurgale vastava miljö. Seal kusagil mändidega kaetud kõrgendikude taga asub kloostrikants ja Setumaa pealinn. Müstiline ja huvitav on see linn saaburval laupäeva õhtul — kaugele kaugub siit ta tuhandehääleline kelladehelin. Seal kusagil on ka ÜENU taas leidnud uusi sõpra ja osakond virgunud uinakust. Ent kausa me ei peatu Petseris, varsti viib meid rong paar jaamavahet edasi Lepassaarde, kus väljume vagunist ja leiame end Lepassaare noorsoolaste keskel. Siinne ümbrus on võrdlemisi la-ge, mets asub kaugemal ja jaama juures asetseva aleviku majad on salgakaupa piilatud siia-sinna. Lepassaarest aga kaks-kolm klm. eemal on metsa õige rohkesti ja sellesse on peidetud ka kohalik suurem seltsimaja ja spordiväli, kus suvel toimusid ka ÜENU 20. ringkonna võistlused. Ent sedakorda ei lähe Lindorasse vaid jääme peatuma Lepassaare aleviku seltsimajja, kus ette nähtud ka meie külaskäigu-pidu. Muuseas osutub tolle seltsimaja näitelava Draamastudio teatri näitlejate arvates väikseimaks lavaks kogu Eestis, kuhu nende dekoraator pole kord ruumi puudusel muud mõistnud paigutada kui ühe põõsa. Ja tõesti, selles veendume nüüd ka ise, kui näi-

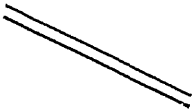
telavaga lähemalt tutvume. Raske võib olla Lepassaare noorsoolastel siin suuremaid näidendeid lavastada. Kunagi oli seltsimaja alaliseks kasutajaks laulumängu ühing, ent nüüd on see tegevus suikunud ja teed annud ÜENU Lepassaare osakonnale. Seltsimaja pärisoma-nikuks on kohalik ärimees, kes aga ei pea otstarbekohaseks enam tolle hoone juures suuremat remonti teha, kuna see olevat juba sedavõrd vana ja halva chitusviisiga. Pärast pidu ööbime Lepassaare osak. sekretäri juures ja hommikul Lepassaarest lahkudes lehitavad meile järele paljude noorsoolaste käed. Sõit jätkub Võru suunas, kuhu jõuame peagi, sest vahemaaks on vaevalt 20 klm. Et on pühapäeva hommik, siis on võimalik veel Võru saunagi pääseda ja seda võimalust ka kasutatakse, kuna mõne tegelase näol on märgata veel eelmise õhtu grimmid.

Kiirelt möödub aeg Võrus. Jalutatakse koltunud lehtedega pargis, silmitsetakse Kreutzwaldi monumenti ja peatutakse sügise Tam-mula rahutu vetevälja ääres. Peagi on aeg niikaugel, et algab sõit taksoautoga Viitinasse — külla ÜENU Sadrametsa osakonnale. Enne ärasõitu ruttab meid veel tervitama ja meile hääd reisi soovima ÜENU Võru osakonna esimees. Ruum autos on täidetud viimase kohani. Lühike hüvastijätt ja auto juba vurabki minema. Kiirelt läbis-tame Lõuna-Võrumaa talve vastu valmistuva looduse. Tee lookleb läbi metsade, tõuseb taas märke ja laskub südant pöörutama panevalt mäest alla. Mida lähemale Rõugele, Võrumaa kaunile kohale, seda mägisemaks muutub tee. Rõuges tehakse peatus — siit leiame ka juba esimesed peakuulutused, milledest märgitud meie küllatulek. Liigume Rõuge aleviku vahel ja imetleme kolme järve, mis silmale ühekorruga nähtavad. Lähemas ümbruses pidavat aga peale nende peituma veel neli järvekest. Pole ime, et suvitajadki siia aasta-aastalt ikka rohkem ja rohkem teed leiavad. Et Rõuge looduslik ilu oktoobriski on seda-võrd meelisütävat, millist pilti ta võib pakkuda veel südasuvel? Et selles veenduda otsustame kõik veel kunagi juunis või juulis siia tagasi tulla. Ja veel Pärlijõgi! Milline salapärane muinasjutu-jöekene oma põõsaskallastega! Kord lähemale, kord kaugemale jäi ta meie

Runebergi-künkjal

teest kui olime Rõugest jätkanud sõitu Viitina-Ristimäele. Lõpuks kadus ta meie silmist küll päriselt, kui olime jõudnud sihtkohale lähemale. Ka tagasisõidul ei näinud meie enam teda, kuna auto kihutas läbi öö ja silmale põlnud midagi seletatav peale autotuledest valgustatud teesa.

Lõpuks olemegi kohal. Vastu meile tõttavad Sadrametsa ÜENÜ noored avakäsi. On lõpmatult kodune ja mugav Ristimäe uue koolimaja ruumides, kus juba rahvastki kogunemas õhtusele peole rohkesti. Selgub, et oleme Läti piirile ka üsna lähedal, vaevalt viie klm. kaugusele jääb ta meist. Etenduse ajaks on saal viimse kohani välja müüdnud, mis tunduvalt tõstab ka tegelaste tuju. Pääle etendust saame palju sooje sõnu küll Sadrametsa osak. tegelastelt, küll kohalikult koolijuhatajaltki, kes tõttab meid isiklikult tänama. Peale keskööd alustame tagasisõitu ja varasel hommikutunnil oleme jällegi Verioral, Tartu-Peterseri raudtee äärses võrsuvas alevikus, hinges ilusad reisimälestised...

K K S K V
sügisnäituselt

GENTALEN
SÜGIS RANNAL (õli)

*Ju päikese kumasse suikusid tuuled
ja mändidel õhtust veretas tuld.
Ei ainustki sõna saanud me suule,
„Kui kirikus!“ ütlesid sõnumatult.*

*Ja pingile vajunult vaadotes alla,
Kus Puruvee laineil suikumas laug
taas olime lauliku võludevallas:
siin „Viitendast heinakuu päevast“ sai laul.*

*Ja meidki viitendal heinakuu päeval
tõi Punkaharjule oodatud tund.
Oi, tuhandejärvine maal! siin näevad
kõik võrratust sinu, siin leiavad sind*

*Vist muistset haavad ajasid juttu
ja kaljud samad tukkusid vees.
Kuid suvised päevad vaid looklesid ruttu
ja järvede vahel mäeharjul tee. — —*

*Ent Pihlajavesi veel loksutas kaldaid,
kui Puruvee peeglis pilvi ja puid.
All oodati laeva saabuvat valgmal,
me poole männid vaid poetasid päid...*

JAROSLAV HAŠEK

Vestlus väikese Milaga

Rohkem kui nelja kuu eest lubasid Mila vanemad temale, et onu — see tähendab mina — läheb temaga jalutama. Tahes-tahtmata tuli minna, pärast seda, kui olin õnnetuile vanemaile töötanud, et toon targa poisikese jälle tervelt tagasi.

Ütlesin talle ka kohe, niipea kui olime majast väljas:

„Hoia kinni mu käest, et sulle ei juhtuks midagi.”

„Miks ei pea mulle midagi juhtuma?” Selle küsimusega üllatas mind tark laps sedamaid. „Tead, Milakene, sa võiksid jääda mõne sõiduki alla.” — „Miks pean just mina jääma sõiduki alla, miks mitte sina?” — „Sa oled alles väike.” — „Aga miks olen ma väike?” „Seepärast, et sa oled ainult neli aastat vana.” — „Aga miks olen ma ainult neli aastat vana?” — „Seepärast, et sa ei ole veel viis täis.” — „Aga mis siis, kui oleksin viis täis?” — „Siis oleksid aasta vanem.” — „Mis see on, vanem?” — „Vaata, see preili seal on juba vanem.” — „Onu, miks sa ütlesid: see seal?” — „Seepärast, et see, mis on emal, ei ole siin, armas laps.” — „Kuidas nii, siin?” — „Kas tead, kullake, ole nüüd ilusasti vait.” — „Aga miks ma pean olema ilusasti vait?”

Ma andsin talle kõrvakiilu.

Poiss kukkus nutma ja mina ütlesin talle: „Ära siis kohe tõina.” Ta pühkis varrakaga silmi ja küsis minult süütult: „Miks ma ei tohi tõinata?” — „Seepärast, et oled mees.” — „Ja miks ma olen mees?” — „Seepärast, et sa pole tütarlaps.” — „Aga miks ma ei ole tütarlaps?” — „Seepärast, et kannad pükse, mu poiss, aga sa kuuled sellest rohkem, kui oled juba vanem.” — „Sina kannad ka pükse, onu?” — „Seda sa ju näed, Milake!” — „Miks ei ole sina ka poiss nagu mina, onu?” — „Seepärast, et olen juba suur.” — „Kas ka mina saan suureks?” — „Jah, sina saad ka suureks, ja nüüd pea ometi suu kinni.” — „Miks pean ma suu kinni pidama?” — „Seepärast, et muidu viskan su jökke.” — „Aga see oleks tore, onu!” — Nüüd oli järg minu käes küsida. „Miks oleks see siis tore, Mila-

ke?” — „Seepärast, et tahaksin mängida aurikut.” — „Kuidas sa siis mängiksid aurikut?” — „Mina teeksin nohinat, onu, ja inimesed roniksid mu peal ja helistaksid. Mina oleksin siis aurik „Kodumaa” ja sülitaksin tuld.” Äkki köitis ta tähelepanu mees, kes kastis uulitsat. „Miks kastab see härra uulitsat?” — „Ta ajab tolmu ära.” — „Aga miks ei kasta ta meid?” — „Ta ei tohi seda.” — „Miks ta ei tohi?” — „Ta rikuks meie riided.” — „Miks rikuks ta meie riided?” — „Eks veega, mu pojuke.” — „Mispärast veega?” — „Seepärast, et ta pritsib veega ja mitte õllega.” — „Aga miks ta ei pritsi õllega?” — „Ta jookseb enda purju.” — „Ja miks jookseb ta enda purju? Sina jõod ju enda ka purju, onu, ema ütleb seda. Miks oled sa pörsas, onu?” — „Seda ei mõista sina, Milake, aga nüüd jää viimaks vait, muidu ma tõmban sulle ühe.” — „Ja miks tõmbad sa mulle ühe?” — „Seepärast, et sa söimad mind.” — „Miks ei pea ma sind söimama? Kodus nad söimavad sind ka.” — „See pole neist sugugi ilus.” — „Sinust pole see ka ilus, onu.”

Tõmbasin talle teise kõrvakiilu. Poiss ei pilgutanud silmagi ja ütles: „Eks ole, ma ei tohi nutta, sina ei nuta ju ka, kui tädi lööb sind?” — Andsin talle müksu selga. Ta jäi vait ja hüüdis siis, nagu poleks midagi sündinud: „Mispärast pole neil majadel tagapool uksi, miks on ukсед just siin?” — „Seepärast, et sealt ei pääseks keegi sisse.” — „Aga miks peab sealt keegi sisse pääsma?” — „Seepärast, et ta elab seal.” — „Ja miks ta elab seal?” — „Seepärast, et peab.” — „Miks ta peab?” — „Seepärast, et ta ei taha magada uulitsal.” — „Aga miks ta ei taha magada uulitsal?” — „Seepärast, et ta on korralik inimene.”

Poiss jäi vait ja ütles siis: „Sina ei ela siin, onu.” Siis järgnes terve rida küsimusi: Miks nimetatakse puud puuks, mispärast on puu oksad kõveras ülespoole, kas puudest ei saa teha seebimulle, mispärast lõhkeeb seebimull, miks olen mina seebimulli nägu, millal

ED. VIIRALT

Graafika

ma lõhken? Ja ta lõpetas palvega, et ma lõheksin majanurga taga.

Üht koera nähes küsis ta, miks ei ole see kass. (Kolmas kõrvakiil). Siis pikk vaheaeg. Seni valmisid ta peakeses uued küsimused. „Miks ei tehta kaitseingleist suhkrusaiu, onu!” — „Miks me oleme higised?” — „Miks sa ei aja keelt välja nagu koer, kui sul on palav?” — „Miks sa ei ole koer, vaid elevant?” — „Miks sul on lont, onu?”

Läksime parajasti mööda raudteejaamast. Ütlesin ahastuses Milale: „Kas sa tahaksid sõita Ungarisse?” — „Miks peaksin ma tahtma sõita Ungarisse, onu?” — „Seepärast, et ostan sulle piletit, ja me sõidame ilusasti kahekesi; masinaga, kas tead.” Ta plaksutas käekesi ja hüüdis: „Mina nõhisen masinaga

kaasa.” — „Nõhise pealegi, pojuke.” — „Ma lasen auru ka.” — „Tee, mis sa tahad, Milale.” Ja ma ostsin kaks piletit Puszta Madaradi, mis on viimane jaam keset laia, lõputut rohtlaant. Panin tähele, et tark laps küsis vahetpidamatult: „Millal jõuame ometi pärrale? Millal sa lased mind maha?”

Viimaks jõudsime Puszta Madaradi jaamani ja kui rong peatus, ütlesin ma Milale, et ta ootaks mind. „Miks pean ma sind ootama, onu?” — „Seepärast, et oled liig tark.” Ja ma eemaldusin ruttu. Tagant kuulsin veel ta süütut häälekest: „Miks sa jooksed nii ruttu?” Ja natukese aja pärast: „Miks hammustavad mind lutikad, onu?”

Ja see siin on minu pihtimus.

P. GAUGIN

SURNUTE VAIM

Ühe kirjandusliku skandaali puhul ja „Akna raamistuses“

Juhan Sinimäe

„Eesti Nooruse“ lugejaskonnale pole tundmatu Aleksei Ranniti nimi. Ajakirjas on ilmunud tema luuletusi kaunis rohkelt, nii algupärandeid kui ka tõlkeid. Nendele „Eesti Nooruse“ lugejatele, kes jälgivad ajalehti, pole tundmatud ka skandaalid A. Ranniti nime ümber.

Mäletavasti esines B. Linde süüdistusega A. Ranniti vastu plagieerimises. Süüdistus oli avaldatud liigagi teravas toonis. Kõikide üllatuseks võttis A. Ranniti kaitseks sõna Leedu Kirjanike Liit. Selles sõnavõttus selgus, et süüdistus A. Ranniti vastu ei pea paika, kuna B. Linde on oma koguteose „Leedu“ kirjutanud vastava maa saatkonnast ja koguteostest ammutatud materjalide najal. A. Rannit tarvitanud samu allikaid ja koostatud

koguteost „Leedu“, millele lisanduvad tema isiklikud tähelepanekud Leedus.

B. Linde selle järele mainis, et Leedu Kirjanike Liitu üldse ei kuulu nimekamaid autoreid. Nähtavasti oli see avaldatud aga ainult Leedu Kirjanike Liidu kaitse tähtsuse vähendamiseks. Nimetab koguteos „Leedu“ autor ju selle esikohal ja tähtsamatena V. Mykolaitis-Putinas (LKL esimees) ja Liudas Gira (LKL abiesimees). Samuti arvab B. Linde, et tähtsamad Leedu kirjanikud on Baltrušaitis, Savickis, Kreve ja Cvirka. Ent koguteoses „Leedu“ on nende pühendatud eelnimetatuist palju vähem või hoopiski mitte ruumi. Tahtmatult kerkib küsimus, milleks ja millest see järsk ümberhindamine.

Kuna plagieerimise süüdistus nii autoriteetsete isikute ja asutuste, kui

Leedu Kirjanike Liit, H. Adamson j. t. on tagasi tõrjutud siis jäävad veel mõningad seigad, milledest ajakirjanduses on olnud juttu. Nimelt on mainitud kalaletungijate poolt nagu oleks A. Rannit elanud Leedus leedulaste külul ja püüdnud sääl esindada Eesti kirjanikkonda. On arusaadav, et kui keegi viibib võõrsil külalisena, siis küllakutsujad hoolitsevad tema eest. Mõttetu aga oleks uskuda, et leedulased, kes A. Ranniti omale kutsusid külula, oleksid samas rääkinud tema nende külul elamisest. Samuti ei vasta tõele, et A. Rannit viibis või püüdis esindada Leedus meie mõningaid organisatsioone ja isikuid. A. Rannitile tehti kutse Leedus viibimiseks kui inimesele ja sõbrale vastavate Leedu kirjanike L. Gira ja teiste poolt. A. Rannit kutset vastu võttes pole teinud sellega midagi niisugust, millest pruugiks mõningatel ringkondadel tunda häbi. On alusetud tema kohta levitatud jutud nii esindamise kui ka rahade suhtes. Liiategi, et A. Rannit, olles võrdlemisi kõrgepalgalisel teenistuskohal, suudab küllaldaselt määral tasuda oma kulutusi ja tarbekorral võtta samuti vastu väärilt oma külalisi.

Tunnen A. Rannitit kui õilsat ja siirameelset isikut. Temas osaliselt voolava slaavi vere tõttu on arenenud just need omadused, mis eestlastel puuduvad. Põlvenedes ühelt poolt F. Kreutzwaldiga ühisest perekonnast on ta juba lapsepõlvest alates evinud silma-

paistvat andekust ja elavust. Arvesse võttes ta noorust võime temast loota paljugi ega tahaks uskuda, et need lootused kord ei täitu.

Praegu on autoril käsil luuletuskogu „Akna raamistuses”. Selles kohtame temale omaseid siirameelseid, südamelähedasi ja inimlikke luuletusi. Nendes on palju tähelepanu pühendatud Leedule, millega autoril tihedad suhted. Värsid Leedust ja leedulastest on kirjutatud hingestatult ja suure oskusega. Samuti on kunstipärased Leedu luuletajate tööde tõlked. Nende kaudu avaneb meil võimalus tunda meil ühe nii lähidase, kuid seni väga kaugeks jäänud rahva hinge ja vaimu. A. Rannit oma ilmuva luuletuskogu värssides pole katsunud ajada taga vormikultust. Sellest seisukohast võidakse talle ehk etteheiteidki teha. Ent mis selles jääb puudu seda tasub luuletustest hõõguv soojus.

Juhtides „Eesti Nooruse” lugejate tähelepanu ilmuvale luuletuskogule, võiks mainida veel seda, et ka tehniliselt on kogu sündmuseks, kuna see ilmub O. Kangilaski poolt rikkalikult illustreerituna ja hääl paberil.

Tutvudes nimetatud koguga on kõigil võimalus veenduda A. Rannitile tehtud etteheidete alusetuses ja tema mitmekülgses ja üllatavas andekuses. Võime täiel määral ühineda H. Adamsoniga ja öelda: „A. Rannit on vaidlematu talent, kellest võib kujuneda suuremõduline luuletaja.”

Uusi näidendeid

Tõnis Braks, Võsavennad, külakomöödia neljas vaatuses.

Elmo Ellor, Naismetsavaht, rahvatükk kolmes vaatuses.

Juhan Jaik, Sinep ja sool, näidend kolmes vaatuses.

August Mälk, Vanakurja vokk, näidend 6 pildis. A. Mälgu novelli järele lavale seadnud Paul Sepp.

Kahest tänavusügisest Autorikaitse Ühingu kirjastusel ilmunud näidendist (Sirge „Äri huvides” ja Teppani „Parun süütepommiga”) avaldasime retensioonid E. Nooruses nr. 9 (lk. 297/298). Kuna ÜENÜ osakondade näidendi-harrastus on laiaulatuslik ja kuna värs-

kest repertuaarist kohapääl puudub tarvilik ülevaade, siis puudutame allpool lühidalt sama kirjastuse teisi tänavusi näidendeid. Mida vähem oli põhjust juba varem retsenseeritud näidendite eriliseks soovitamiseks või nende väärtuste allakriipsutamiseks, seda julgemini võime oma näiteharudele soovitada Tõnis Braksi neljavaatuslikku janti. Kuigi näidendil ei ole mingeid silmapaistvaid kirjanduskunstilisi väärtusi, ületab ta oma lopsaka rahvakeele ja elava dialoogiga enamasti kõik meie seni väga populaarsed näitemängud. — Ta on vaidlematult kerge ja lõbus, lavastamiseks sobiv ja suudab igatahes pakkuda naeruse õhtu, kuigi vist mitte teab kui kauaks meelejäävaid muljeid. Autori nimi on ÜENÜ näitehuvilisele rahvale juba varemgi tuttav oma rohkesti-mängitud jandi „Tantsuprofessori” kaudu.

Kahjuks ei saa me samu soovitusi jagada Elmo Ellori „Naismetsavahile”, mis on ilma igasuguse elulikkuseta nukkude sagimine mööda lava. Oma loomult on see lapsik ja väheütlev „rahvatükk”, milletaolisi meil praegu küll maalavadel tõepoolest palju mängitakse, mis aga teevad nii mängijaile kui ka vaatajaile kasu asemel kahju.

Me igatahes ootame seda aega, et ka kirjastused jätaavad niisuguse kauba turustamise, mida maalavad kas hädasti või teadmatusest mängivad.

Lõbusam ja kindlasti ka Autorikaitse Ühingu tänavustest näidenditest kõige parem on Juhan Jaigi „Sinep ja sool”. Jaik näitab siin, kuidas ühe kange isa eksliku hariduspoliitika viljaks on isa enese pettumine ja lastegi ebamugavused. Palujõe talu peremees Kaarel Palujõe on juba enne poegade sündimist kindlaks määranud, et esimesest saab pastor, teisest talu pärija. Ja vanamehel on kiire oma esimese poja pastoriks tegemisega just selle tõttu, et ta suguselts on küll vanemaid vallas, pole aga andnud seni ühtki silmapaistvat isikut. Teise poja koolitamine õpetajaks viidaks rohkem aega, kuna poeg on noorem. Nii on siis ka asi läinud, selgub aga, et 6 aastat ülikoolis õppinud Rähuleid polegi ülikoolis õppinud vaid selle asemel võtnud naise ja teostanud suure hoolega tühjade hällide täitmist. Hariduseta jäänud poeg Jaan aga osutab suuri andeid kirjanduses — ja saab ühel romaanivõistlusel suure auhinna — hoolimata oma puudulikust haridusest. Rähuleiu kojutuleku stseen ja oma perekonna esitlemine vanemaile on väga lõbus ja veider. Ka muis kohtades on üsna värsket situatsiooni- ja sõnakoomikat. Kogu Jaigi koomikat võiks aga iseloomustada teatud joramisena, sest peamiselt ühe sõna mitmeti-pööramise, valesõnastamise, mõtte rinnust teisiti kinnihääramise, kui see ütleja tahe onud jne — kaudu saavutab Jaik oma nalja. Aga see nali on terveloomuline ja üsna mõnuskki, kuigi ei tohi öelda, et „Sinep ja sool” pakuks midagi

erilist eesti lavakirjanduses kunstilise väärtuse seisukohast. Pole aga kahtlust, et ta on kraad kõvem igast sellelaadilisest praegu käibivast teosest või „teosest” ja et selle mängimine maalavadel ei lammuta vaid tõstab maanäidendi kultuuri.

Ainus tõsisesisuline AKÜ näidend tänavu sügisest on A. Mälgu novelli järgi Paul Sepa poolt lavale seatud „Vanakurja voki”. Teatavasti on see näidend esietendatud Sepa stuudio eksamietendusel käesoleva aasta suvel. Sääli hoolsalt ja korralikult ettevalmistatuna on see ka tunnustust ja menu saavutanud. Küll aga jääb küsitavaks, kui võrd edukalt suudavad väikelavad tulla toime niisuguse teose lavastusega.

Dramatiseeringuna, mis tehtud tegeliku näitejuhi poolt, on „Vanakurja voki” kahtlemata lavalisem kui näitekirjanikkude otse lava jaoks kirjutatud teosed. Tõsisesisuliste draamadete endamine maalavadel on aga enamasti siiski nii krõbe ülesanne, et sellega vaevalt toime tulla. Hiljuti oli võimalus näha Maeterlincki „Pimedate” ettekannet maal, ja sellest sügavast ning vapustavast sümbolistlikust tragöödiast oli tehtud midagi niisugust, mis ajas naerma rahva ja tegelasedki. Muidugi oli see naer asjakursis seisvale enam piinlik kui lõbus.

On väga teretulnud katse vähemasti kirjastadagi maalavade jaoks ka tõsiseid näidendeid, kuna meil viimasel ajal selleks otstarbeks ei peeta tarvilikuks muud kui jante ja operetitaolisi laulumänge teha ja trükkida. Aga „Vanakurja voki” kallale soovitate asuda ainult neil truppidel, kel selleks tõesti on oskust ja jõudu. Muidu tuleb asjast teati asemel palagan, ja viimast on meie maalavade repertuaaris isegi rohkem kui küllalt. Kokkuvõttes peame konstateerima, et Autorikaitse Ühingu sügiseste näidendite hulgast saame soovitada ainult kaht päris puhtast südamest, kuna ülejäänute suhtes maksab ikkagi kas suuremal või vähemal määral mõni „kuid” või „aga”.
K. S.

Toimetusele saadetud kirjandust

A. J. Russell: Ainult patustele. Autoriseeritud lühendatud tõlge inglise keelest. Tõlkija J. Neggo-Vyssokotsky. Keeleline redaktor mag. Joh. Aavik. 296. lhk. Hind Kr. 2,50. Kirjastus „Külv” Nõmmel. 1936.

Oxfordliikumine on kujunenud ülemaailmlikuks vaimseks liikumiseks, kristlikuks revolutsiooniks, mis üksikisiku muutmise teel sügavasti on haaranud juba paljude rahvaste ellu. Selle liikumise levinuim, peaaegu kõigisse kultuurkeeltesse tõlgitud raamat pakutakse nüüd ka eestikeelses tõlkes, millele piiskop H. B. Rahamägi on kirjutanud saatesõna. Inglismaal on ta 4 aasta jooksul ilmunud 19 trükis.

Otto Borchert: Kes oli Jeesus? Saksa keelest tõlkinud E. Salumaa. Keeleliselt redigeerinud Joh. Aavik. 93 lhk. Hind 70 s. Kirjastus „Külv” Nõmmel. 1936.

Wilhelm Mook: Urgusund. Autori poolt täiendatud tõlge saksa keelest. Tõlkija mag. E. Salumaa. Keeleline redaktor mag. Joh. Aavik. 95 lhk. Hind 80 s. Kirjastus „Külv” Nõmmel. 1936.

Mõlemad raamatud, mis on ilmunud seerias Usu ja maailmavaate küsimusi esimese ja teise andena, käsitavad nüüdisaja põlevamaid usuprobleeme.

Esimeses tuntud usuteadlane läheneb täiesti iselaadsel viisil usuolu põhiprobleemile: kes oli Jeesus? Mitte valmis dogmaatilisi seisukohti lugejale peale surudes, vaid näidates teed, kuidas lugeja ise, eelarvamiseta ning avasilmi süvenedes evangeeliumitesse, võib läheneda selle igivana, kuid alati uue küsimuse lahendamisele.

Teises raamatus käsitletakse otse murrand

gulist pöoret, mis praegu tänu Viini (prof. W. Schmidt) kultuuriloolise koolkonna töödele on toimumas religiooni päritolu küsimuses. Nagu teistel aladel on ka usundiloos seni valitsenud materialistlik-darvinistlik evolutsionism kokku varisemas. Silmapiirile kerkib sootui uus (tõepoolest aga igivana) arusaamine selles maailmavaatelisel ülitähtsas küsimuses.

Lõike nr. 5 (8) — ÜENÜ Albu-Risti osakonna ajakiri. Kirjanduslik erinumber, Oktoober 1936. 16 lk., paljundatud hektograafil.

3. aastakäik. Kaanel pilt — A. H. Tammsaare ausammas Järva-Madises.

Sisu: Ain Viimre luuletus „Sügisõhtul“, Meeri Peedovi artikkel „Lydia Koidula mälestuseks tema 50. aasta surmapäeva puhul“, Leili luuletus „Lõkkele“, Jul. Luntsi „Kilde „Vargamäe“ suurpäevilt“, J. Laosma „A. H. Tammsaare austussamba avamispidustused Järva-Madises“, ning lõpuks veel Tammsalus peetud 36. ringkonna kergejõustiku võistluste ülevaade.

NOORSOO TÖÖMAILT

NOORTE JUHID

Kol.-ltn. J. Vellerind.

Vabariigi valitsuse koosolekul 30. oktoobril s. a. Riigivanem nimetas haridusministeeriumi noortejuhatajaks kol.-ltn. Joh. Vellerind'i.

Joh. Vellerind on sündinud 1891. a. 22. augustil Järvamaal, Väinjärve vallas. Õppis algkoolis ja Tartu õpetajate seminaris, mille lõpetamise järele omandas õpetaja kutse. Lõpetanud seminari, asus J. Vellerind töötama õpetajana Türi-Alliku kihelkonnakoolis. Alganud maailmasõda viis aga tema peale kaheaastast õpetajana töötamist 1914. a. Vene sõjaväkke. 1915. a. lõpetas ta Odessas sõjakooli ning saadeti ohvitserina rindele.

Eesti rahvusvägede loomisel tuli J. Vellerind üle nende koosseisu. Võttis osa vabandus-sõjast ja sai 1. liigi 3. järgu vabanduseristi. 1925. a. lõpetas lendurvaatleja kursused, mille järele teenis pikemat aega lennuväes — lennubaasi ülemana Tallinnas. 1936. a. lõpetas kõrgema sõjakooli.

Haridusministeeriumi noortejuhi ülesandeid asus kol. Vellerind täitma 2. novembrist.

Haridusministri käsukirjaga nimetati noorte nõunikuks senine Pärnu kaubanduskooli juhataja Juhan Maismaa.

Juhan Maismaa on sündinud 1888. a. Lõpetanud Tallinna end. Nikolai gümnaasiumi 1910. a. Omandanud kodukooliõpetaja kutse matemaatika alal 1911. a. Lõpetanud Tartu ülikooli õigusteaduskonna majandusosakonna 1926. a. Kinnitatud kesk- ja kutsekooliõpetaja kutses kaubandusliikude ainete alal 1931. a. Vann. õpetaja alates 1935. a. Tõotanud õppejõuna Pärnu kaubanduskoolis, merekoolis, ühis-reaalgümnaasiumis, kalaasjanduskoolis ja teistes Pärnu linna õppeasutustes. Olnud Pärnu kaubanduskooli juhatajaks 1923. aastast alates kuni käesoleva ajani. Noortenõunikuks on J. Maismaa nimetatud arvates 1. novembrist 1936. a.

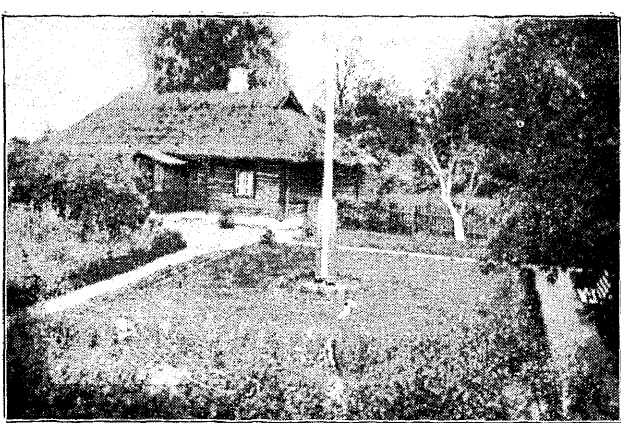
Noorte sekretäriks on määratud Feliks Roose.

Kodukaunistamise võistlused Hirvliis

Nüüd on kodukaunistamine juba üldiselt tuntud ja tunnustatud liikumine või aktsioon, tema tähtsusest saavad kõik aru ja tema läbi viimiseks on moodustatud vastavad keskkohad ja juhtivad asutused.

Hirvli noorte hulgas on aga kodukaunistamise mõtte liikunud juba aastaid, kuid mitte ainult mõte, vaid teostatud on ka juba tegelikku tööd pikemat aega! Enne kõike oli huvi pööratud kohalikule Hirvli algkoolile, et selle kurba ümbrust elavamaks ja rõõmsamaks muuta. Sellele kavatsusele seisis tol korral kogu oma jõuga vastu koolijuhataja Joh. Virgaste (Schnell), ja tõrjus koolitõrjuse kaunistajad koolimaja lähedusest eemale. Noortel tuli muidugi seda kui paratamatust arvestada ja leppida! Selle asemel võtsime aga omad kodud käsile. Esiotsa oli siin raskusi, eriti vanematega, kellega arenesid isegi väike-

sed kokkupõrked. Saime neist takistustest kuidagi siiski üle. Nüüd aga puudusid kodukaunistamise teostamiseks igasugused eeskirjad ja juhtnöörid. Püüdsime siis oma algatusel vastavaid andmeid ja juhatusi hankida selle ala asjatundjatelt. Mõtteid vahetades tole aegse Kuusalu jaoskonna konsulendi hra J. Utnoga tulime otsusele, et kodukaunistamise võistlusi tuleks eslotsa hakata korraldama kihelkondlikult, kohaliku jaoskonna konsulendi piirkonnas elutsevate noorte hulgas ja nendest võistlustest oleks siis hiljem võinud välja kujuneda maakondlikud kodukaunistamise võistlused. J. Utno töötas välja kodukaunistamise võistluse kava kolme aastase kestvusega, mille saadeti kõigile Kuusalu jaoskonnas asuvatele seltskondlikkudele organisatsioonidele. Pärast seda peeti 1934. a. sügisel Kuusalus suurem nõupidamine. Selle tulemusena otsus-

Helene Friedemanni talu õu kodukaunistamise võistluse puhul (I auhind)

tati, et iga organisatsioon muretseks vastavad auhinnad nendele oma liikmetele, kes võtavad võistlustest osa, ja auhindamise tulemustele vastavalt on osutunud auhinna vääriliseks. Auhindamiskomisjoni kutsuti kohalik maakonna aianduskonsulent, kohalik jaoskonna konsulent ja organisatsiooni esindaja, kelle piirkonnas auhinnatav liige elab. See koosseis on püsinud senini.

Uusi ÜENÜ osakondi

Elmise kuu jooksul on asutatud ja Keskjuhatause poolt registreeritud rida värskeid organisatsioone ÜENÜ suure pere liikmeiks. Oktoobrikuu „Eesti Nooruses“ esitasime ülevaate asutamisel olevaist osakondadest. Nende hulgas on siis nüüd mitmed juba seaduslikku tegevust alustanud.

Sillamäe osakonnast oli pikemat juttu juba varem; võime ainult saabunud registreerimisaktide põhjal lisada mõningaid märkusi liikmeskonna koosseisu kohta ja teha teatavaks osakonna aadressi, mis teistele osakondadele otse kontakti loomise võimaldab.

Osakonnal on praegu 14 nais- ja 26 meesliiget. Elukutselise jagunemise poolest on liikmeskonna koosseis tähelepanuväärselt kirju ja huvitav sellepoolest, et puuduvad meie enamikus osakondades ülekaalu moodustavad põlluharijad. Siin on aga õpilasi, praktikante, töölisi, käsitöölisi, maalreid, puuseppi ja ehitustöölisi, lukuseppi ja metallitreialeid, motoriste, möldreid, laborante, velskereid, kontori-ametnikke, raamatupidajaid ja kodumajanduse alal tegelejaid. Pääle eestlaste on liikmete hulgas ka soomlasi, sakslasi ja venelasi.

Hariduselt moodustavad enamiku algkooli lõpetanud, kesk- ja kutsekooli haridus on 7-mel, üliskooli haridus viiel liikmel. Vanim liige on sündinud a. 1888 ja noorim 1921. Osakonna aadress on Sillamäe, Kooskämise kohaks Türsamäe rand nr. 9, lähemaks raudteejaamaks Vaivara ja telefon Sillamäe 39. Osakonna juures alustasid tegevust meeskoor, orkester ja näitetrupp. Töökavas on pandud erilist rõhku üleriiklikkudele aktsioonidele kaasaaitamiseks.

23. oktoobril registreeriti Keskjuhatause poolt.

ÜENÜ Urvaste osakond.

Koos käiakse Urvaste asunduses, endises Urvaste mõisa härrastemajas. Lähem raudtee-

Kui hra J. Utno oma senisest töökohast selle järgi lahkus, siis jäi Kuusalu ringkonnas kodukaunistamise mõte mõtteks; meie Hirmilis nägime, et kusagilt abi loota ei ole ja asusime ise täie hooga pihta, kuuutatades välja kodukaunistamise võistlused 1935. aastal. Sellest võtsid osa kolm talu, kes kõik said teise auhinna. Needsamad talud võistlesid tänava juba teist aastat. Tänavused võistluste tulemused olid järgmised: I auhind — Helene Friedemann, Arikeste talu, II auhind — Netti Tomingas, Paju talu, II auhind — Elvi Kutnik, Kobaku talu.

Üldse on nüüd kolme aasta jooksul ÜENÜ osakonna kaudu Hirmilis ümbruskonnale laiali saadetud 200 krooni väärtuses ilupuud, rohkel arvul aiaplaane jne. Oleme korraldanud aianduse päevi ja vastavaid kursusi, millistest osavõtt on muutunud iga aastaga ikka rohkemaks ja elavamaks.

Praegu teeme eeltöid aianduse assistendi ametisse võtmiseks. Kuna tuleval aastal on kodukaunistamise võistluste viimane aasta, siis võime juba nüüd, tehtud töö põhjal loota, et meie oma esimese võistluse lõpetame kõigiti edukate tulemustega. J. Tomingas.

jaam on Antsla ja telefon Antsla 10 II. Osakonna aadress: Urvaste, pk. 2. Osakond alustas tegevust maskaraadiga selle kuu algul. Juhtivad tegelased on gümnaasiumi haridusega noored ja energilised mehed. Ehk küll paarikümmneliikmeline asutamiskoosolek ÜENÜ osakonna asutamise üksmeelelt vajalikuks tunnistas on hiljem avalikkusse pääsnud ka asutamise tarvidust eitavaid seisukohavõtte. Nii on „Elu“ toimetusele kirjutatud ja 4. XI s. a. avaldatud muuseas järgmist:

„Urvaste asunduse noorte poolt on ellu kutsutud ÜENÜ Urvaste osakond.

On väga küsitav, kas oli jälle tarvilik uuesti ellu kutsuda seltsi hariduslike põhikirjaga Urvastes, sest igauks ju teab, kui raskeks kujunes olukord, kui hitjuti veel tegutsesid siin kaks ühesihitist seltsi haridusliku põhikirja alusel.

Kui viimaks siiski ometi suudeti Urvaste seltskond kokku liita üheks hariduslikuks seltsiks, siis ei oleks küll nüüd tarvis olnud jälle uuesti Urvaste asunduse noortel uut seltsi ellu kutsuda, sest see toob jälle seltskondlise killunemise esile.”

Siin tuleks ainult niipalju lisada, et kuigi ÜENÜ on hariduslike sihiga organisatsioon, on temal omad erisihid ja ülesanded, mida ei suuda rahuldada ükski teine organisatsioon. Päälegi on kogemused näidanud, et ÜENÜ osakonnad pole kusagil kutsunud esile „seltskondlist killunemist“, vaid on võimalust mööda kõikjal arendanud rahulikke koostööd oma sihtide ja seisukohtade kohaselt. Soovime, et Urvaste noored kahtlejatele tõestaks, et ÜENÜ osakond ei too kahju vaid kasu kogu ümbruskonna seltskondlisele elule oma positiivse töö ja noorte rakendamise kaudu, ning et need noored kujunevad mitte ainult oma osakonna tegelasteks ja juhtideks vaid suudavad seltsistena olla kogu kohaliku elu eesrinnas.

ÜENÜ Tapa osakonna

Senini puudus Tapa seltside arvukas pes niisugune selts, mis oleks olnud võimeline koondama enda liikmeskonda noori, kel koolikohustus juba seljataga, kes aga siiski on huvitatud ja tunnevad tarvidust vaba enesearendamise järele mitmesuguseil erialul. Skautide ja noorkotkaste organisatsioonid koondavad ainult koolide noori. Kuna pole kohapeal ka spordiorganisatsiooni, kes oleks võimeline midagi ära tegema kohapealse sportliku tasapinna tõstmiseks ja sportliku noortekaadri väljaarendamiseks, siis lonkab ka sportlik tegevus Tapal täielikult.

Noorsoo isetegevusest huvitatud noored, kaaludes mitmeid võimalusi, jäid viimaks peatuma ÜENÜ osakonna asutamise juure, kuna selle ülemaalse organisatsiooni laialdane tegevuskava võimaldab igale noorele leida enda huvidele ja individuaalseile võimeile vastavat tegevusala.

Asutamiskoosolekul kaalutleti pikemalt tegevuskava ja tegutsemisvõimalusi. Otsustati alul ellu kutsuda spordi- ja muusikaklubid, kuna neis kaasatõtajaid leidub kõige rohkem. Spordiala juhiks jääks Eino Vernik ja muusikaklubi juhiks V. Laidvee, kellel juba jazz-orkester andekaist muusikanoorist koostatud.

Ruumide küsimus loodetakse lahenevat õnelikult Raudteelaste Kodu juhatuse heatahtlikul vastutulekul. Raudteelaste Kodu avatakse nimelt lähemal ajal, peale põhjalikku remonti, mille tõttu ruumid muutuvad palju

nägusamaiks ja koduseimaiks raudteelasile tarvitamiseks.

Ajutisse juhatusse valiti Hugo Meos esimehena, Eino Vernik abiesimehena, Erik Nõormann sekretärina, Genadi Saks laeurina ja arhivariks J. Pantalon.

Kuna ka näitetegevus, mis ümbruskaudu, Tamsalu ja mujal, eriti intensiivne, Tapal juba kauemat aega kõige rahulikumalt närtisima löönud loorbereil puhkab, otsustati ka selle elustamisele jõudumööda kaasa aidata.

Nõusolek kaasatõtamiseks on saadud ka mitmetelt kohapealseilt tunnustatud tegelasilt.

ÜENÜ Illuka ossakonna

avamiskoosolek peeti samuti 1. novembril s. a. Nrsl. M. Tarum tutvustas koosolijaid ÜENÜ sihtidega ja tegevusega oma kõnes „ÜENÜ sihte ja saavutusi“. Koos oli üle 40 isiku, kes leidsid Illuka ÜENÜ osakonna asutamise paratamatult vajalikuks! Juhatusse valiti nrsl. M. Tarum, A. Kuningas, J. Pajuri, S. Aunap ja Br. Niinepuu. Osakonna asutamist toetab soojalt ja tuleb kaasa kogu õpetajaskond, samuti ka kohalik vallavalitsus. Ruumid saadakse kasutada koolimajast ning tarviduse korral ka rahvamajast, mis asub veidi eemal. Osakonna aadressiks on lihtsalt Illuka p. ag., lähemaks raudteejaamaks Jõhvi (22 klm) ning telefoniks Kuremäe 5-I.

Ajakirjanduse kaudu on saanud teatavaks ÜENÜ osakondade asutamine ka Leewis ning Kanepis (Võrumaal), kust agraasutamismaterjalid pika maa tõttu veel Keskjuhatusse pole saabunud.

Ringkonnavõistluste ülevaade

1931. aastal alati ringkonnavõistlustega. Järgnevatel aastatel näitas ringkonnavõistluste arv üha lainemist. Võistluste arv 1931 a. oli 11; 1932. a. — 18; 1933. a. — 13; 1934. a. — 13; 1935. a. — 14 ja 1936. a. juba 27.

Huvitav on jälgida ringkonnavõistluste korraldamist alates 1931. a. igas ringkonnas. Selgub, et pidevalt iga aasta on korraldanud võistlusi alates 1931. aastast 3., 8., 10., 12. ja 26. ringkonnad.

Teise osa moodustavad ringkonnad, kes hiljem on hakanud ringkonnavõistlusi pidama ning siis pidevalt edasi korraldanud. Sellisteks ringkondadeks on: 5. (algas 1933. a.), 16. (1932. a.), 33. (1934. a.) ja 35. (1934. a.).

Ülejäänud ringkondades on ringkonnavõistlusi peetud katkendiliselt või üldse pole korraldatud.

Osakondadest n. ö. „juubilard“ on Simuna ja Mädapea, kes ringkonnavõistluste algaastast saadik on tulnud järjekindlalt igal aastal võistluste võitjateks.

Möödunud hooajal tõusis huvi ringkonnavõistluste vastu märgatavalt. See nähtub võistluste arvust, mis ulatus 27-ale. Esmakordselt võisteldi 18-das, 34-das ja 36-das ringkonnas, kuna ülejäänutes oli juba varem aastal võisteldud. Osa võtsid ringkonnavõistlustest 1936. a. 72 osakonda, umbes 1600 sportlasega.

Osakondadest tulid oma ringkonnas tänavu

võitjateks ning omandasid Keskjuhatus e rändauhinna: Nõmme, Kehra, Kodasoo, Valgejõe, Aaspere, Essu-Katela, Mädapea, Torma, Simuna, Karinu, Saadjärve, Tammistu-Pedaspaä, Karilatsi, Veriora, Elva, Põhjaka, Sikana, Raiküla, Oru-Linnamäe, Rõika, Kadja, Tamsalu ja Tsiistre. Neist omandasid rändauhinna jäädavalt Mädapea, Simuna, Karinu, Saadjärve, Raiküla ja Oru-Linnamäe osakonnad.

Kuni 1935. aastani võistlesid ainult tihte ringkonda kuuluvad osakonnad omavahel ÜENÜ Keskjuhatus e rändauhinna e. Siis muutus võistlus kõigi osakondade vaheliseks. Nimelt, annetas „Maa Hääl“ rändauhinna parimale maaosakonnale. Paremuse selgitavad ringkonnavõistlustel saavutatud tagajärjed. Spordi Kesktöimkonna poolt sunduslikeks aladeks loeteldud aladel reastatakse 20 paremat ning arvestatakse punkte 1—20-ni, vastavalt paremusjärjekorrale.

Esimesel võistlusaastal võitis „Maa Hääl“ rändauhinna Simuna osakond.

Tänavu on Simuna osakond suutnud auhinna kaitsta veel rõhuvama punktide enamus ega teiste osakondade ees, kui eelmisel aastal. Nimelt saavutas Simuna osakond 219,5 punkti, olles järgnevat osakonnast 85,5 punkti ees.

All esitatav tabel selgitab osakondade järjestuse 1936. a. „Maa Hääl“ rändauhinna e (10 paremat osakonda). Üldse saavutasid punkte rändauhinna statuudi kohaselt 49 osakonda. Järgnevad punktide kokkuvõtted jook-

sudelt (100; 800; 3000 m), hüpetest (kaugus, kõrgus), heidetelt (kuul, ketas) ja noorte aladelt (60; 1000 m, kaugus).

Vaadeldes tabelis Kadja osakonna punkte, selgub, et 10-dale kohale tuli osakond tänu oma noortele sportlastele. Esimesel võistlus-aastal ei pandud erilist rõhku noorte kaasa-võistlemisele. Kuid nähes, et noorte aladel võib võrdselt teiste aladega punkte saavutada, oli noorte aladel tänavustel ringkonnavõistlustel samapalju osavõtjaid kui võistlejate aladelgi. Osakonnad püüdku suunata tähelepanu noortele ja nende tegevusse raken-damisele.

Tänavustel ringkonnavõistlustel torkasid jäl-legi silma mitmed puudused, mis lihtsad kõr-valdada, kui pühendada rohkem hoolt eel-tööde tegemisele.

Kõige olulisem eeltööst lasub võitjal osa-konnal — kokku kutsuda ringkonna toimkond. (Loodame, et 1936. a. ringkonnavõistluste võitjad võtavad selle südamesse.) Toimkond kutsutagu aegsasti kokku, kas juba talvel, ja määratagu kindlaks ringkonnavõist-luste tähtpäev ja korraldaja. Korraldavale osakonnale jääb aega võistluste eeltöid teha ja mis tähtsam, siis jääksid kõrvale aru-saamatused osakondade vahel võistluste päeva ja koha suhtes. Sõnaga, mida varem alusta-takse eeltöödega, seda rohkem õnnestuvad ringkonnavõistlused.

Suur pöud on ringkonnavõistlustel kohtu-nikest. Mõnel ringkonnavõistlusel neid algu-ses ikka leidub, kuid pärast nagu kuum päi-ke oleks kohtunikud ära sulatanud. Kui mitte jäljetult kadunud, siis on neist vahepeal võist-lejad saanud — või midagi muud juhtunud, sest Spordi Keskoimkonna esindaja-peakoh-tunik hää karjasena püüab kadunud jälle leida. Mõnikord, asjata energia kulust hoi-dudes, pääkohtunik meeleldi täidab puudu-vate kohuseid, kuna see on tõesti kergem kui kohtunike kohal hoidmine. Ühe käe sõrmedel võib üles lugeda osakondi, kes ringkonna-võistluste korraldamisel olid määranud kindla kohtunike kaadri.

Kui korraldaval osakonnal ei leidu kül-laldaselt asjatundlikke inimesi, siis palutagu teistelt võistlevatelt osakondadelt lisaks. Ring-konna toimkonna koosolekul võiks samuti koh-tunike küsimuse varakult lahendada.

Ringkonnavõistluste korraldaja valimisel peaks otsustava tähtsusega olema: korralda-va osakonna kaugus kohalesõitvatest osakon-dadest ja spordiväljak.

Lähemal ajal ilmub brošüür Sp. Keskoim-konnalt, sisaldades määrustikke, ringkon-navõistluste juhiseid j.m. Suure-maks takistuseks oli asjaolu, et juhised ja määrused ilmusid ringkirjades osade viisi. Selliselt on neid raske meeles pidada ning võistluste korraldamise puhul leida. Kui osa-konnad jälgivad täpselt ilmuvaid juhiseid, siis tulevikus olukord peab paranema.

Tuli ette üksikuid juhtumeid, kus osakon-nad väljastpoolt liikmeskonda hankisid võist-lejaid. Üksikud võistlejad esinesid mitmel ringkonnavõistlusel mitme osakonna liikmena. Need on väärnähted, milliseid Sp. Keskoim-kond püüab tulevikus takistada võistluskõl-bulikkuse määrustiku täiendamiseega.

ÜENÜ Petseri osakond

pidas oma avaõhtu pärast pikemat varjusur-mas olekut 7. nov. s. a. Petseri Naistäiendus-kooli ruumes. Osakond sai juba avamis-koos-olekul üle 30 liikme ja pidulikuks avamis-õhtuks oli Petseri osakonna pere veelgi suu-renenud, nii et õhtu möödus kõigiti rohkear-vulise osavõetuga ja hää meeleolu tähe all. Enne koosviibimist toimus osak. juhatause koos-olek, millest võttis osa ka keskjuhatause esin-dajana nrs. H. Tarand. Esimese tegevusharuna näitas oma töötulemusi osak. naisring, kes serveeris külalistele oma kokakunsti saavu-tusi. ÜENÜ Veriora osakonna ja Kagu-Eesti keskkorralduse nimel ütles tervitusi nrs. L. Talimaa.

ÜENÜ Petseri osakond näib aastaid kestnud uinaku järele nüüd oma energilise esinaine, täienduskooli juhataja pr. Rose Plõomi juh-timisel kujunevat vääriliseks naabriks teistele intensiivselt tegutsevatele ÜENÜ osakondadele Lõuna-Eestis.

Liikmeskonna enamik koosneb gümnaasiumi ja naistäienduskooli õpilastest. Edaspidi on võimalus juure tõmmata hulgaliselt liikmeid ka Petseri läheduses — Võõmorskis — te-gutseva Petseri Ehitus- ja Keraamikakooli õpi-laskonnast.

Juhatausele valmistab esialgu pisut muret eelmiste juhataste pärandus — kadumaläinud inventaar ja raamatukogu. Viimases on jää-nud järgi ainult 1 kaanteta eksemplar „Don Quijotet“! Loodetavasti õnnestub aga suure-mat osa praegu teadmata kus olevaist asjust kätte saada, nagu juha saadud on osakonna lipp, osa arhiivist jne.

Lähemas tegevuskavas on veel enne jõulusid korraldada lühiajaline rahvatantsu kursus ja propaganda päev, milleks sõidavad kohale Tallinnast U. Toomi, Sanda Kanter ja Kandie Juss. Edaspidi moodustatakse näitetrupp ja hakatakse Petseris tegema teatrit, mille järgi sääl on silmanähtav tarvidus.

Igatahes on seekordne Petseri osakonna tegevuse algus kõigiti lootusrikas ja julge ning äratav usaldust pikemaks kestmiseks kui säälised senised katsed.

ERNST IDLA lahkumise puhul ÜENÜ võimlemise ja rahvatantsu keskoim-konna juhi kohalt

„Üks on kindel: kui meie asja arendame teadlikult, kõigiti järgikaalutult, siis see ei saa ebaõnnestuda.“ Need sõnad on lugupeetud hra Ernst Idla'lt, kes hiljuti lahkus ÜENÜ võimlemis- ja rahvatantsu keskoimkonna juhi kohalt, siirdudes üleriikliku võimlemisjuhi ko-hale.

Oma väsimata energia, tabava sõna ja ülal-toodud põhimõtte tõttu on olnud hra Idla töö tulemusrikas. Märkigem vaid, et selle mehe juhtimisel algatas keskoimkond rahvariide ja rahvatantsu aktsiooni, mis Riigivanema reso-lutsiooniga kiideti heaks ja tuleb levitamisele üleriiklikult, pandi alus rahvatantsu tea-dlikule käsitamisele ja terve rida muid asju.

Nüüd, kus hra E. Idla juhtimisele ei allu ainult ÜENÜ noored, vaid kogu Eesti noorus, soovime lugupeetud töömehele palju jõudu ja ütleme senise töö eest ÜENÜ-s — suur, suur aitäh!

V. Uibo, N. Čeburina, Ilse Uus, Olli Arras, A. Peterman

ÜENÜ Tallinna osak. spordiklubi tegevusest

Tallinna osakonna spordiklubi on sammunud pidevalt ja järjekindlalt arenemise rada, tegevuse aina laienedes ja süvenedes.

Endistele harrastusaladele on lisanenud uusi ja vanadel järjest saavutatud paremaid tulemusi. Harrastusaladest intensiivsemad on praegu: kergejõustik, jalgpall, suusatamine, võrk- ja korvpall, poks ja võimlemine. Naised harrastavad kergejõustikku, võrkpalli, suusatamist, võimlemist. Väiksemal määral leiab harrastamist pesapall, ka tennis ja ujumine. Peale selle on klubi juure moodustatud poiste rühm ja eriritm kergejõustiku kohtunikele.

Seda suurt ja mitmekülgset tegevust juhib 13-liikmeline juhatus ja eri-toimkond. Juhatusse kuuluvad: esimees V. Puhk, abid E. Tomberg, dr. A. Veimre ja J. Reinart, laekur H. Saller, sekretärid K. Raid-salu, J. Nurmet, abi prl. H. Niilberg, arhi-vaar prl. I. Uus, organisaaator A. Kuuse, varahoidja O. Arik, ametita liikmed A. Lütis ja E. Sepik.

Teatud määral on tegevuse pidurdajaks klubi majanduslik külg ja sportimiseks yalikkude abinõude puudumine.

Kuna tegevus ise ennast majanduslikult ei tasu, on klubi sunnitud korraldama pidusid, millised osaliselt aitavad kulusid katta.

Osakonna juhatus heatahtlikul kaasabil on nendest raskustest senini üle saadud ja loodetavasti toob tulevik siingi teatud paremusi. Suuremat muret valmistab väljakute ja võimlate hankimine. Tallinna ainukene kergejõustiku väli — staadion — ei suuda suure koormatuse tõttu rahuldada nõudmist, samuti on Tallinnas suur puudus võimlatest.

Vahekorrad teiste osakonna klubide ja harudega on head, eriti hea aga Kirjandusklubi. Tihtigi on raske vahet teha kummas klubis mõni liige suurema andumusega kaasa töötab. Nii on suur osa keskkoolide esindajaid Kirjandusklubis ühtlasi ka innukad sportlased ja paljud Kirjandusklubi juhtivad tegelased aitavad võistlustel kaasa vähemalt kohtunikena. Sportlased võtavad elavalt osa ka kirjandusmuusikalistest õhtutest, samuti on kirjandusklubi tegelased, eesotsas

tuusadega vaimustatud spordisõbrad. Siin ei näi pidavat paika lugupeetud kirjaniku A. H. Tammsaare eelmises „Eesti Nooruse“ numbris toodud väide: „kui nii väga toonitakse keha arendamist ja kasvatust, ega siis vist väga palju aega ei jää vaimu arendamiseks ja kasvatamiseks.“

Kergejõustikus samm edasi

Kui võtame lähemale vaatlusele spordiklubi eri tegevusalad käesoleval aastal, siis tuleb alla kriipsutada tööd, mis on tehtud kergejõustiku alal. Üldse on korraldatud 6 võistlust, võetud osa 21 võistlusest, korraldatud väljasõite Helsingi, Hagudisse, Kohila, Tartu, Arukülla ja Rakverre. Lisaks sellele on klubi võistlejad üksikult võtnud osa võistlustest — Lahtis (A. Kuuse kõrgust 1.95). Berliini olümpiaadil (A. Kuuse), Tartus ja Valgas.

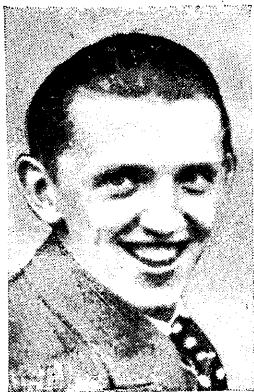
Rahvusmeeskonnas Läti ja Soome vastu esinesid A. Kuuse, A. Anier, R. Sams, F. Dunkel, A. Peterman, V. Uibo. Eesti meistriteks tulid A. Kuuse kõrgushüppes — 194 ja P. Kutti 400 meetri tõkkejooksus. Eesti rekorde püstitasid A. Kuuse kõrgushüppes ja 1500+800+400+200+100 m jooksu meeskond (R. Sams, F. Dunkel, A. Allik, V. Pihho, F. Tamm) 7:40,6. Eesti esivõistlustel tuli klubi üldkokkuvõttes kolmandaks, (läinud aastal

F. Dunkel,

Olli Parts,

V. Rattus

Aksel Kuuse

Olev Kaldre

Rob. Sams

neljandaks) 42 punktiga. Maratoni esivõistlustel tuli K. Laas teiseks 3 t. 29:15,0, A. Kleisepp kolmandaks 3 t. 30:30,0. ÜENÜ rekorde püstitati: 800 m F. Dunkel — 2:01,8, 1000 m F. Dunkel — 2:37,5, 1500 m. R. Sams — 4:07,4, 3000 m. R. Sams — 8:50,8, 5000 m. R. Sams — 15:37,4, 10.000 m. A. Anier — 32:55,4, 1500+800+400+200+100 m — 7:40,6, kõrgushüppes A. Kuuse 195.

Kui vaadelda klubi saavutusi lähemalt, siis esijoones tuleb mainida asjaolu, et Eesti esivõistluste läbiviimine usaldati esmakordselt ÜENÜTO spordiklubi hooleks, samuti väärrib tähelepanu, et Aksel Kuuse esimese klubilase ja ÜENÜ-lasena võitis osa olümpiast.

Üllatusvõitadena tuleb veel märkida Kalevi meeskonna võitmist 1500+800+400+200+100 meetri teatejooksus ja A. Anieri võitu Eesti-Läti maavõistlusel 10.000 meetri jooksus. Samuti on ÜENÜ ridadest lisaks A. Kuusele juure tulnud teine Eesti meister A. Kutti 400 meetri tõkkejooksus. Üldiselt on meie edukamaks alaks käesoleval hooajal kujunenud kesk- ja pikamaa jooksud.

ÜENÜ naissportlased Eesti parimad

Klubi ümber on koondunud üle kahekümne naiskergejõustiklase, kelle energiliseks juhiks on Ilse Uus.

Tegutsetakse hoogsalt ja on suudetud näidata, et naised ka spordialal on suutelised paljugi korda saatma.

Olgugi, et esivõistlused toimusid meile väga ootamatult ja ebasoodsal ajal, suutsid meie naised ka sel aastal oma paremust teiste kodumaa sporditaride ees kindlustada. Hooaja paremustabelis tulid esikohtadele teiste organisatsioonide võistlejad ainu't kaugushüppes ja kuulitõukes. Hooaeg algas suurpommiga — Olli Parts kettas 39.11, millise tagajärjega prl. Parts oleks olümpial kohale tulnud. Teine Eesti rekord tuli Olli Arraselt kõrgushüppes — 1.50. Eesti meistriks tulid veel Ilse Uus 400 m. — 66,8, 4X100 meetri naiskond (koosseisus — E. Rauge, E. Kallismaa, I. Uus, O. Arras), Olli Arras kõrgushüppes — 1.45, Olli Parts kettas — 32,84, N. Čeburina odaviskes — 34.97.

ÜENÜ rekorde püstitati: 60 meetri jooksus Ilse Uus — 8,2, kõrgushüppes O. Arras

— 1.50, kuulitõukes N. Čeburina — 10.70, odaviskes N. Čeburina — 36.15, kettaheitel O. Parts.

Lisaks endistele on kasvamas juure hulk võimekaid ja tahteküllaseid võistlejaid. Esi-meses järjekorras võiks nimetada Ingrid Jõge — meie tulevikulootust kõrgushüppes. Üllatavaid tagajärgi, eriti treeningul, saavutati odaviskes, mis oli seni meie nõrgem ala. Siin tuleb kriipsutada alla odaviskaja Viktor Uiibo teeneid, kes erilise hoolega jälgis naiste treeninguid ja andis tulusaid näpunäiteid.

Hooaja tippsaavutusena tuleb märkida meie naissportlaste esinemist SELL'i olümpial, kus Ilse Uus tuli teiseks 100 meetri jooksus (13,3), Olli Arras esimeseks kõrgushüppes (1.45) ja teiseks kettas 31.83).

Rööbiti kergejõustikuga, alustati võimlemisega juba hooaja algul klubiliikme Emmi Tõkke juhatusel, nii et tuleval aastal peaks ka see kehalise kasvutuse ala andma tõhusaid tulemusi. Jäab ainult soovida, et naissportlased paneksid erilist rõhku jooksudele, siis võivad nad julgesti pretendeerida aukohale meie sportlaste peres.

See oleks lühike kokkuvõte ÜENÜTO spordiklubi kergejõustiku tegevusest käesoleval hooajal, majanduslikkude tingimuste paranedes ja tegelaste senise innukuse juures, võib olla veendunud, et tegevus paisub veelgi suuremaks, hoogsamaks ja tulemusrikamaks kui seni.

G. N.

A. Anier

P. Kutti

ÜKSIKALADE KOKKUVÕTT

Naisalad:

60 m		2. A. Allik —	11,6
		3. F. Tamm —	11,6
100 m		200 m	
1. I. Uus —	8,2	1. V. Laats —	24,2
2. O. Arras —	8,6	2. V. Piho —	24,2
3. E. Kallismaa —	8,7	3. V. Rattus —	24,3
4. E. Rauge —	8,8	400 m	
5. A. Schmidt —	8,9	1. V. Laats —	52,3
100 m		2. P. Kutti —	53,4
1. I. Uus —	13,3	3. A. Allik —	53,9
2. O. Arras —	13,7	800 m	
3. E. Kallismaa —	13,8	1. F. Dunkel —	2:01,8
4. E. Rauge —	14,0	2. R. Sams —	2:03,8
5. R. Leppik —	14,2	3. V. Ahven —	2:05,0
200 m		1000 m	
1. E. Rauge —	29,8	1. F. Dunkel —	2:37,6
2. O. Arras —	30,0	2. R. Sams —	2:39,2
3. D. Ugam —	30,8	3. A. Vaks —	2:42,2
4. A. Schmidt —	32,0	1500 m	
400 m		1. R. Sams —	4:07,4
1. I. Uus —	66,8	2. F. Dunkel —	4:12,0
2. D. Ugam —	71,5	3. A. Vaks —	4:14,2
3. E. Rauge —	72,0	3000 m	
4. E. Kallismaa —	73,2	1. R. Sams —	8:50,8
5. A. Schmidt —	73,9	2. A. Anier —	9:05,0
kaugus		3. A. Peterman —	9:21,0
1. O. Arras —	489	5000 m	
2. I. Uus —	468	1. R. Sams —	15:37,4
3. E. Kallismaa —	451	2. A. Anier —	15:37,8
4. I. Jõgi —	445	3. A. Peterman —	16:23,2
5. D. Ugam —	436	10000 m	
kõrgus		1. A. Anier —	32:55,4
1. O. Arras —	150	2. A. Peterman —	33:43,8
2. I. Jõgi —	137	3. K. Laas —	36:38,8
3. D. Ugam —	137	Kaugus	
4. H. Klöscheiko —	135	1. O. Kaldre —	665
5. O. Parts —	130	2. V. Rattus —	662
kuul		3. A. Pällo —	658
1. N. Čeburina —	10.70	Kõrgus	
2. O. Arras —	9.95	1. A. Kuuse —	195
3. A. Schmidt —	9.60	2. O. Kaldre —	175
4. O. Parts —	9.41	3. V. Samsonjevsky —	170
5. I. Uus —	9.15	4. A. Allik —	170
ketas		Kolmik	
1. O. Parts —	39.11	1. O. Kaldre —	13.85
2. O. Arras —	31.83	2. E. Sarapuu —	12.27
3. A. Schmidt —	30.21	3. R. Paltser —	12.25
4. I. Uus —	27.82	Teivas	
5. D. Ugam —	27.72	1. E. Sarapuu —	3.40
oda		2. K. Kask —	3.37
1. N. Čeburina —	36.15	3. O. Koppel —	3.30
2. A. Schmidt —	32.90	Kuul	
3. D. Ugam —	32.75	1. R. Schmidt —	13.37
4. O. Arras —	27.28	2. P. Puna —	13.28
5. A. Karpova —	27.23	3. L. Allikas —	11.34

Meesalad:

60 m		Ketas	
1. V. Piho —	7,3	1. R. Schmidt —	37.12
2. F. Tamm —	7,4	2. H. Kukk —	35.95
3. A. Pällo —	7,7	Oda	
100 m		1. V. Uibo —	61.56
1. V. Rattus —	11,3	2. H. Vaher —	45.44

Tegev-toimetaja: Vold. Vent. Vastutav toimetaja: August Meikop. Toimetus: Erika Viirsalu, Arvi Moor, Leo Soonberg, H. Tarand. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskkjuhatuse. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lembitu 20.

Trükikoda „Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8.

TRÜKIKODA

ESTOTRÜKK

SUUR KARJA 8. TELEFON 445-25

MASINALADU, AUTOMAAT-
TRÜKIMASINAD JA MOODSAD
KIRJAD GARANTEERIVAD
**HEA KIIRE JA MÕÖDU-
KATE HINDADEGA TÖÖ**

KLİŠEE TÖÖSTUS
V. REBANE & CO.
TALLINNAIA 4
TEL. 464-97

**IGASUGUSED
KLİŠEED.**
*ESMAJÄRGU HEADUS!
MÕÕDUKAD HINNAD.*

AMEL ROJ.

Estotrükk Tallinn

**EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AD**